

Τα σαρακατσάνικα Χαιρετήματα

ΠΛΗΡΩΜΕΝΟ
ΤΕΛΟΣ
ΚΕΜΠ. ΑΦ.
4419

ΕΛΤΑ
Hellenic Post

ΕΝΤΥΠΟ ΚΛΕΙΣΤΟ ΑΡ. ΑΔΕΙΑΣ 1943 ΚΕΜΠ. ΑΘ

Χαρούμενο κι ευτυχισμένο το 2023

23ο Έτος ΑΡ. ΦΥΛ. 92
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ-ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ-
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2022

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ "ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΣΑΡΑΚΑΤΣΑΝΑΙΩΝ ΗΠΕΙΡΟΥ", Ζήνωνος 30 - 3ος Όροφος, 104 37, ΑΘΗΝΑ, τηλ.: 210 5240777 xairetimata@gmail.com

Σαρακατσάνικα Χαιρετήματα. 21 χρόνια - Η εμπειρία από την έκδοση της εφημερίδας

Το παρόν άρθρο αφορά στην εμπειρία, που ως Σύλλογος αποκτήσαμε, όσοι ασχοληθήκαμε, από την επί 21 έτη έκδοση της εφημερίδας *Σαρακατσάνικα χαιρετήματα*. Σκοπός του είναι:

- Να γνωρίσουν οι αναγνώστες πώς εκδίδεται η εφημερίδα και πώς θα συνεχίσει να κυκλοφορεί.
- Να αντιληφθούν όσοι πεισθούν για τα οφέλη από ένα τέτοιο εγχείρημα και
- να παρακινήθούν για ένα ανάλογο εγχείρημα όσοι ασχολούνται σε αντίστοιχες δραστηριότητες.

Θεωρούμε και εκτιμούμε ότι θα έχει επιτευχθεί ο σκοπός του, αν μετά από τέσσερα χρόνια, όταν τα *Χαιρετήματα* θα γιορτάζουν τα 25 χρόνια έκδοσης, έστω και ένας Σύλλογος ξεκινήσει την έκδοση μιας παρόμοιας εφημερίδας.

Σε διαφορετική περίπτωση σημαίνει ότι δεν είναι πειστικός ο λόγος μας ή δεν υπάρχουν πλέον οι προϋποθέσεις και δυνατότητες, για τέτοιο εγχείρημα.

Θεωρώ ότι θα ήταν παράλειψη, ίσως κι ασέβεια σε ένα κείμενο που έχει να κάνει με την έκδοση σαρακατσάνικων εντύπων, να μην αναφερθώ στη Σταυρούλα Καραγιάννη που το 1977, ήταν ουσιαστικά εκείνη που εξέδωσε την *Ηχώ των Σαρακατσαναίων*, το πρώτο σαρακατσάνικο έντυπο.

Υπήρξαν και άλλοι που στήριξαν την *Ηχώ* μετά την Σταυρούλα, όταν ανέλαβε η ΠΟΣΣ και συνέχισε την έκδοσή της για αρκετά χρόνια.

Επίσης, πρέπει να αναφερθούν και άλλα έντυπα, που εκδόθηκαν όπως το περιοδικό *Σαρακατσαναίοι* που ανελλιπώς από το 1984 εκδίδει η Αδελφότητα Σαρακατσαναίων Ηπείρου, η εφημερίδα *τα δέοντα* και το περιοδικό *Σαρακατσάνικος Λόγος* που για κάποιο διάστημα εξέδωσαν ο Σύνδεσμος Σαρακατσαναίων Φθιώτιδας, το περιοδικό που κατά καιρούς εκδόθηκε από τον Σύλλογο Σαρακατσαναίων Φοιτητών Θεσσαλονίκης και η εφημερίδα του συλλόγου Σαρακατσαναίων Θεσσαλονίκης που κυκλοφόρησε για 10 χρόνια.

Γιατί και πώς ξεκίνησε η έκδοση

Στο καταστατικό της Αδελφότητας προβλέπεται η έκδοση εντύπων μέσων για την επίτευξη των στόχων. Είμαστε βέβαιοι, ότι στα καταστατικά όλων των Συλλόγων υπάρχει τέτοια πρόβλεψη. Όπως, επίσης, στο άρθρο για τους σκοπούς, φαντάζομαι όλων των Συλλόγων αναφέ-

Του Δημ. Π. Κάτσενου

ρηται ότι η σύμφωνη των σχέσεων μεταξύ των μελών και η διάσωση και διάδοση της Σαρακατσάνικης πολιτιστικής κληρονομιάς εξυπηρετείται με έντυπα μέσα.

Από τα πρώτα χρόνια, τότε που ήταν μαζικότερη η συμμετοχή των μελών στις ΓΣ της Αδελφότητας ακουγόταν η ανάγκη για την έκδοση μιας εφημερίδας.

Το 2001 ήταν η χρονιά που υλοποιήθηκε αυτή η ιδέα που προβλεπόταν στο καταστατικό. Προσωπικά συμμετείχα στο ΔΣ εκείνο στο οποίο αποφασίστηκε η έκδοση της εφημερίδας και από τότε μέχρι τώρα, σχεδόν όλα τα χρόνια, είμαι στη συντακτική της Επιτροπή. Θα πρέπει να ειπωθεί, ότι ευνόησε η συγκυρία γιατί Πρόεδρος σε εκείνο το ΔΣ ήταν ο Νίκος Καζούκας, που λόγω επαγγελματικής δραστηριότητας γνώριζε τα των εκδόσεων. Πάντα πρέπει σε κάτι πρωτοπόρο κάποιος να τολμήσει, αρκεί να υπάρχουν και κάποιιοι που θα τον στηρίξουν. Και σε μας βρέθηκαν άτομα που κάλυψαν τα έξοδα της πρώτης αναγνωριστικής έκδοσης και στήριξαν την έκδοση.

Κανένας δεν γνώριζε την πορεία της. Πορευθήκαμε σε άγνωστα για μας μονοπάτια. Γίναμε "Εκδότες".

Είχα πει το 2007 σε εισήγηση στο συνέδριο των Σερρών ότι πέραν των καταστατικών υποχρεώσεων την έκδοση την οφείλουμε ως χρέος στην προηγούμενη γενιά, πατεράδες και μανάδες, που μας έστειλαν στα Σχολεία που ουσιαστικά ήταν αυτοί οι άνθρωποι που μας έβγαλαν από τα λόγια όπου για αιώνες ήταν το "μελέτι" των Σ.

Οφέλη από την έκδοση

Όταν ξεκίνησε η έκδοση της εφημερίδας ο ηλεκτρονικός τύπος ήταν στα σπάργανά του και ελάχιστοι Σύλλογοι είχαν ιστοσελίδες. Σήμερα η κατάσταση έχει αλλάξει αλλά τα γραπτά πάντα μένουν και δεν μπορούν να υπακατασταθούν από τα ηλεκτρονικά μέσα επικοινωνίας.

Επιγραμματικά θα αναφέρω μερικά από τα πεπραγμένα του Συλλόγου στα οποία συνέβαλε τα μέγιστα η εφημερίδα:

Συμβολή στη συγκέντρωση φωτογραφικού υλικού που αποτέλεσε τη βάση για την έκδοση του φωτογραφικού *Λευκώματος Σαρακατσαναίοι, πορεία στον τόπο και τον*

κάλου αλλού. Το τραγούδι ήταν η συντροφιά του. Όμως οι κομπανίες που πάιναν στις χαρές και στους γάμους δεν ήξεραν τα τραγούδια μας. Και δικαιολογημένα, διότι δεν ήταν κάπου γραμμένα, δηλαδή σε δίσκους για να τα ξέρουν. Έμπαινε στο χορό ο Σαρακατσάνος και παράγγελλε παραδείγματος χάρι «Κράτα καμήνε Έλυμπε», δεν το ήξεραν, παρήγγειλαν το ένα, το άλλο, δυστυχώς δεν ήξεραν κανένα.

Τα σαρακατσάνικα τραγούδια, κληρονομιά των προγόνων μας (χθες – σήμερα – αύριο).

του Νίκου Μ. Γιαννακού

Τα σαρακατσάνικα τραγούδια είναι μία μεγάλη κληρονομιά που μας άφησαν οι πρόγονοί μας. Θέλει μεγάλη κουβέντα αλλά θα το πω με μία λέξη, είναι ένας μεγάλος θησαυρός με όλη τη σημασία της λέξεως. Δεν έχει κανένας το δικαίωμα να αλλοιώσει και να τα τηραγνήσει. Όταν άρχισαν να διαλύονται οι σαρακατσάνικες στάνες και τα τσελγκάτα το σαρακατσάνικο τραγούδι έπεσε σε μεγάλη παρακμή. Οι Σαρακατσαναίοι σκορπίζονται σε χωριά και πόλεις και πλέον αλλάζουν τρόπο ζωής, έτσι αλλάζει και ο τρόπος του γλεντιού. Το τραγούδι όμως το κουβαλάνε μέσα στην ψυχή τους, διότι ο σαρακατσάνος δεν τραγουδάγε μόνο όταν γέρονταν μία χαρά στη στάνη, τραγουδάγε την ώρα που το κοπάδι του ήταν "λαρωμένο", τραγουδάγε στο σκάρο, τραγουδάγε καβάλα στο άλογό του όταν πάινε (πήγαινε) στο παζάρι ή το γάλα στο μπάντζο, είτε

Αυτά μου τα μολόγαγαν σαρακατσάνοι που τα έχουν ζήσει. Μου έλεγαν ή θα τσακωνόμασταν ή θα φεύγαμε αχόρευτοι ή θα χόρευαμν αυτό που θα μας βάραγαν τα βιολιά. Συνήθως γέρονταν το τελευταίο.

Αυτό το έζησα εγώ το 1980 στο πανηγύρι της Αγίας Παρασκευής, μεγάλη της η χάρη, στον Ανθρακίτη Ζαγορίου.

συνεχίζεται στη σελίδα 4

Αδελφότης εν Αθήναις Σαρακατσαναίων Ηπείρου

ΧΟΡΕΥΟΥΜΕ!

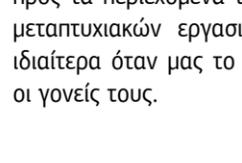
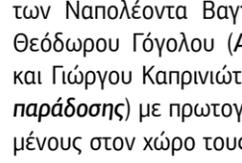
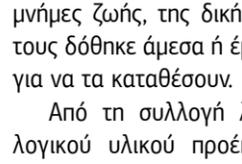
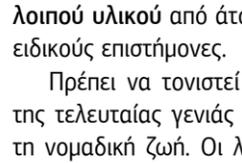
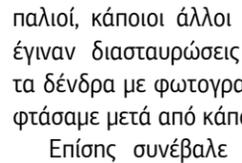
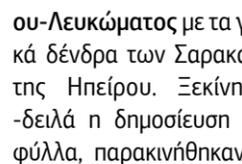
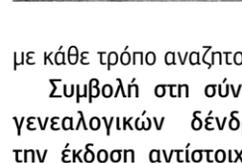
Σάββατο 28 Ιανουαρίου, ώρα 21.00,

Κέντρο διασκέδασης "ΓΟΡΓΟΝΑ"

Κύπρου 33, 14343 Ν. Χαλκηδόνα

Τραγούδι: Νίκος Γιαννακός, Αποστόλης Τιμπλαλέξης
Κλαρίνο: Αλέξανδρος Τσουμάνης

Σας περιμένουμε όλους
για να ζανανταμώσουμε!

κάλου αλλού. Το τραγούδι ήταν η συντροφιά του. Όμως οι κομπανίες που πάιναν στις χαρές και στους γάμους δεν ήξεραν τα τραγούδια μας. Και δικαιολογημένα, διότι δεν ήταν κάπου γραμμένα, δηλαδή σε δίσκους για να τα ξέρουν. Έμπαινε στο χορό ο Σαρακατσάνος και παράγγελλε παραδείγματος χάρι «Κράτα καμήνε Έλυμπε», δεν το ήξεραν, παρήγγειλαν το ένα, το άλλο, δυστυχώς δεν ήξεραν κανένα.

Από τη συλλογή του φωτογραφικού υλικού είχε ξεκινήσει από κτήσεως στέγης. Η εφημερίδα συνέβαλε στον εμπλουτισμό του υπάρχοντος υλικού και την αναγνώριση των προσώπων. Ο Π. Κατρός, μέλος και αυτός στα ΔΣ όλα σχεδόν τα χρόνια, φύλαξε ως κόρη οφθαλμού τις φωτογραφίες και

με κάθε τρόπο αναζητούσε νέες.

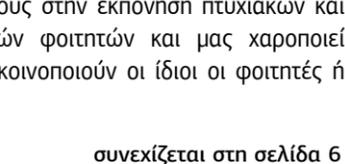
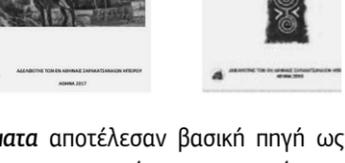
Συμβολή στη σύνταξη των γενεαλογικών δένδρων και την έκδοση αντίστοιχου βιβλίου-Λευκώματος με τα γενεαλογικά δένδρα των Σαρακατσαναίων της Ηπείρου. Ξεκίνησε δειλά

-δειλά η δημοσίευση κάποιων δένδρων από τα πρώτα φύλλα, παρακινήθηκαν, ξεσυνερίστηκαν, όπως έλεγαν οι παλιοί, κάποιιοι άλλοι κι έστειλαν τα δικά τους δένδρα, έγιναν διασταυρώσεις και διορθώσεις, εμπλουτίστηκαν τα δένδρα με φωτογραφίες, γράψαμε και τις γυναίκες και φτάσαμε μετά από κάποια χρόνια στο ποθητό αποτέλεσμα.

Επίσης συνέβαλε στη **συλλογή λαογραφικού και λοιπού υλικού** από άτομα που έζησαν τη νομαδική ζωή ή ειδικούς επιστήμονες.

Πρέπει να τονιστεί ότι φτάσαμε στο τέλος της ζωής της τελευταίας γενιάς που γεννήθηκε σε κονάκι κι έζησε τη νομαδική ζωή. Οι λιγστοί που απόμειναν κουβαλάνε μνήμες ζωής, της δικής τους αλλά και όσα άκουγαν και τους δόθηκε άμεσα ή έμμεσα βήμα σε αυτή την εφημερίδα για να τα καταθέσουν.

Από τη συλλογή λαογραφικού, ιστορικού, γλωσσολογικού υλικού προέκυψαν οι εκδόσεις των βιβλίων των Ναπολέοντα Βαγγελή (*Σαρακατσάνικα μολοήματα*), Θεόδωρου Γόγολου (*Ανάλεκτα Σαρακατσαναίων και μη*) και Γιώργου Καπρινιώτη (*Στα χνάρια της Σαρακατσάνικης παράδοσης*) με πρωτογενές υλικό γραμμένο από καταξιωμένους στον χώρο τους ειδικούς επιστήμονες.

Επίσης τα *Χαιρετήματα* αποτέλεσαν βασική πηγή ως προς τα περιεχόμενά τους στην εκπόνηση πτυχιακών και μεταπτυχιακών εργασιών φοιτητών και μας χαροποιεί ιδιαίτερα όταν μας το κοινοποιούν οι ίδιοι οι φοιτητές ή οι γονείς τους.

συνεχίζεται στη σελίδα 6

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ

ΓΑΜΟΙ

- Ο Κωνσταντίνος Γ. Μακρής και η Αθηνά Δημ. Γατσέλου παντρεύτηκαν στις 24/09/2022 στα Γιάννενα.
- Η Έρην Καψάλη του Γεωργίου από Ηλιοβούνια Πρέβεζας και Αλέξης Καλύβας παντρεύτηκαν στις 8/1/23, στην Θεσσαλονίκη.

ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ

- Η Νατάσα Ι. Φερεντίνου και ο Βασίλης Καμαρινόπουλος απέκτησαν δίδυμα αγόρια στις 14/11/2022 στην Αθήνα.
- Ο Χρήστος Μάστορας και η Αγγαίτα Γεωργοκίτσιου απέκτησαν κορίτσι στις 10/11/2022 στα Ιωάννινα
- Ο Λάμπρος Δ. Τάγκας και η Βασιλική Αργυρακοπούλου απέκτησαν αγόρι στις 19/11/2022 στην Αθήνα.
- Η Μαρία Γρ. Κάτσανου και ο σύζυγός της Βασίλης, απέκτησαν αγόρι στις 18/10/22.
- Η Ντίνα Γ. Κάτσανου και ο Τάσος Λόντος απέκτησαν κορίτσι στις 11/11/22, στην Πάτρα.
- Η Ειρήνη Θεοχ. Γιαννακού και ο Κωνσταντίνος Γαρέφης, απέκτησαν κορίτσι στις 4/1/23 στη Θεσσαλονίκη.
- Η Μυρτώ Σπύρου του Ευαγγέλου και της Αλεξάνδρας Τσουμάνη και ο Γιώργος Λούπας απέκτησαν κορίτσι στις 12/12/2022 στα Γιάννινα.
- Ο Δημήτρης Κ. Κάτσενος από Μιχαλίτσι Πρέβεζας και η Ζωή Ζήκα απέκτησαν κορίτσι στις 3/1/23.
- Η Χρυσάνθη Αραβαντινού του Αντώνη και της Βασιλικής Π. Κάτσενου, και ο Δημήτρης Δημόπουλος απέκτησαν δίδυμα αγόρια στις 27/9/22, στην Πάτρα

ΒΑΦΤΙΣΕΙΣ

- Ο Θανάσης Καψάλης από Ασπραγγέλους και η Πηνελόπη Μώκου βάφτισαν το γιο τους Μάξιμο - Γεώργιο στην Αθήνα.

ΘΑΝΑΤΟΙ

- Μιχαήλ Θεόδ. Γόγολος, με καταγωγή από το Κουκούλι Ζαγορίου, 46 ετών, στην Καλαμάτα και την 1/1/2023 ο πατέρας του Θεόδωρος Μιχ. Γόγολος, 76 ετών στην Πεδινή Ιωαννίνων.
- Παντελής Γ. Κάκκος, 82 ετών στις 4/11/2022, στο Λούρο Πρέβεζας.
- Γεώργιος Δημ. Κουμπής 74 ετών, από Τσεπέλοβο, στις 18/11/22 στα Γιάννενα.
- Γιώργος Αριστ. Δόσης, από Πάπιγκο, 74 ετών, στις 16/12/22, στην Αθήνα κι ετάφη στο Πάπιγκο.
- Παύλος Γ. (Γιώργου Μανώλη) Μυριούνης, 75 ετών, από Καμαρίνα Πρεβέζης, στις 30/12/2022 στην Αθήνα
- Αθηνά συζ. Αριστ. Κώστα το γένος Δ. Βαγγελί, ετών 94, στις 19/12/2022 στο Τσεπέλοβο.
- Αλέξανδρος Ι. Κεραμάρης στις 5/1/23, ετών 83, στην Ν. Σινώπη Πρέβεζας.
- Χρήστος Βασ. Λαδιάς 75 ετών, από Μανασή, στον Λούρο Πρέβεζας συνεπεία τροχαίου, στις 30/12/22.
- Κλειώ χήρα Γιώργου Μυριούνη το γένος Σπ. Ζήγου, 93 ετών, στο Κανάλι Πρέβεζας.

ΑΝΩΝΥΜΗ ΜΕΤΑΛΛΟΥΡΓΙΚΗ, ΤΕΧΝΙΚΗ, ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ & ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ

Διευθύνων Σύμβουλος: Ιωάννης Β. Καρυώτης

Σοφίας Βέμπο 6, 570 08 Εξέδωρος, Θεσσαλονίκη
Τηλ: (+302310) 755.085, 755.260
Φαξ: (+302310) 755.104,
E-mail: ekme@ekme.gr

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟ

“Το Καδί”

Τσεπέλοβο Ζαγορίου
Τηλ.: 2653081029 Κιν.: 6973312753
Fax: 2653081029

Αδελφότητα Σαρακατσαναίων Ηπείρου Δραστηριότητες

Η Αδελφότητα λειτουργεί πέντε τμήματα παραδοσιακών χορών από όλη την Ελλάδα με μεγάλη συμμετοχή.

Τα μαθήματα γίνονται κάθε Κυριακή και ώρες.

- 5:15-6:00 μικρό παιδικό - αρχαρίων
- 6:00-7:00 παιδικό
- 7:00-8:00 εφηβικό
- 8:00-9:00 ενηλίκων
- 9:00-10:00 φοιτητών και νέων

Το γραφείο της Αδελφότητας είναι ανοιχτό για τα μέλη την 1η και 3η Δευτέρα κάθε μήνα 19:00-21:30.

Το τμήμα εμφανίσεων του χορευτικού μας συμμετείχε την 20ή Σεπτεμβρίου 2022, στο 1ο Φεστιβάλ Παραδοσιακών χορών της Περιφερειακής Ενότητας Ιωαννίνων στο υπαίθριο θέατρο της Ε.Η.Μ. αποσιώντας το χειροκρότημα των θεατών του κατάμεστου θεάτρου για την άρτια απόδοση των σαρακατσανικών χορών και τις όμορφες και καλοδιατηρημένες φορεσιές μας.

Όπως συνηθίζεται κάθε χρονιά, στις 16 Ιανουαρίου 2023, ημέρα Δευτέρα και ώρα 8:00 μ.μ., παραμονή του Αγίου Γεωργίου, πολιούχου της πόλης μας, θα κοπεί στα γραφεία μας η πρωτοχρονιάτικη πίτα. Είναι μια εκδήλωση όπου τα μέλη και οι φίλοι της Αδελφότητας ανταμώνουν, ανταλλάσσουν ευχές για τη νέα χρονιά, ανανεώνουν τη συνδρομή τους. Στους παρευρισκόμενους προσφέρεται τσίπουρο και τα εδέσματα συνοδεία μουσικών οργάνων.

Τ Σάββατο 4 Φεβρουαρίου 2023 θα πραγματοποιηθεί στο Κέντρο ΧΗΤΟΣ, στην Μεταμόρφωση Ιωαννίνων, η ετήσιος χορός της Αδελφότητας και ελπίζουμε να έχει παρόμοια επιτυχία με τον προηγούμενο χορό ο οποίος μνημονεύεται ακόμη και σήμερα για την άρτια διοργάνωση, τη μαζική συμμετοχή των μελών μας αλλά και το υπέροχο γλέντι που έγινε.

Επιτυχόντες Πανελληνίων εξετάσεων

- Καραγιώργου Χρυσάνθη του Γεωργίου Οικονομικό Στρ. Σχολή Αξιωματικών Σωμάτων, Θεσσαλονίκη (1η).
- Καψάλη Θεοδώρα του Χρήστου Νομική Αθηνών (8η).
- Τσελλίδη Σμαράγδα του Τηλέμαχου και της Άννας Καψάλη Αγγλική Φιλολογία Θεσ/νίκης.
- Άννα - Μαρία του Βασίλη Παπαδημητρίου και της Ειρήνης Ευθ. Ντάγκα στην Πληροφορική Ιωαννίνων και ο αδερφός της Θεμιστοκλής στην Ιατρική Ιωαννίνων.
- Φίλλη Μαρία του Νικολάου και της Υπατίας Καψάλη Φαρμακευτική Θεσσαλονίκης
- Καψάλης Φίλιππος-Απόστολος του Χρήστου Ειδικής Αγωγής ΠΑΜΑΚ Θεσσαλονίκη (2ος)
- Βαγγελί Ισιδώρα του Χρήστου Λογοθεραπείας Ιωαννίνων.
- Ανδρομάχη Θεόδ. Τσουμάνη, από Τσεπέλοβο Ζαγορίου, 3η στη Νομική Θεσσαλονίκης, Συγχαρητήρια σε όλα τα παιδιά που συμμετείχαν στις εξετάσεις, ανεξάρτητα από το αποτέλεσμα. Δυστυχώς δεν έχουμε τη δυνατότητα να ενημερωθούμε για όλους τους επιτυχόντες στις Ανώτατες Σχολές. Αν πριν την έκδοση του επόμενου φύλλου μάθουμε κάποια ονόματα θα τα δημοσιεύσουμε. Χαιρόμαστε για τις ξεχωριστές επιτυχίες κάποιων παιδιών και ευχόμαστε ανάλογη συνέχεια στις σπουδές τους και ακόμα παραπέρα. Ιδιαίτερα συγχαίρουμε την Χρυσάνθη Καραγιώργου από τα Άνω Πεδινα που εισήλθε 1η στο Οικονομικό Τμήμα των Στρατιωτικών Σχολών Αξιωματικών Σωμάτων.

Για το... καρδάρι συνδρομές - ενισχύσεις

Στα μέλη

- Ψαρογιώργος Κ. Αντώνιος, Αθήνα,..... 30 €
- Κάτσιος Ιωάννης, Λεπενού Αιτ/νίας, 20 €
- Ακριβής Δ. Γεώργιος, Ιωάννινα,..... 20 €
- Κούτρας Σπύρος, Κομοτηνή, 60 €

Eurobank

- Καρυώτης Βασίλης, Θεσσαλονίκη,..... 100 €
- Μπάρμπας Ιωάννης, Λάρισα, 20 €
- Μπηλιώνας Διονύσιος, Αυλώνας, 20 €
- Κωστής Νικόλαος, Λαμία, 20 €
- Ράπτης Σπ. Θωμάς, Ιωάννινα,..... 50 €
- Παπιγκιώτης Ευάγγελος, Ιωάννινα,..... 20 €

ΕΘΝΙΚή Τ.Ε.

- Παπιγκιώτη-Γκλιάτη Ζωή, Ωρωπός Πρεβέζης,..... 30 €
- Κάτσιος Λάμπρος, Παλαιόκαστρο Θεσπρωτίας,..... 20 €
- Κάτσινου Μουταφτσίδου Αναστασία, Θεσσαλονίκη,..... 20 €
- Κάτσενου Αλίκη, Πρέβεζα, 20 €
- Μυριούνης Περ. Ιωάννης, Δελβινάκι, 20 €
- Μυριούνης Ιωάνν. Περικλής, Δελβινάκι, 20 €
- Γατσέλου-Γρίβα Σοφία, Λάιστα,..... 20 €
- Κάτσενος Ευστράτιος, Πάτρα,..... 20 €
- Λαδιά Αχιλλ. Πολυξένη, Ιωάννινα, στη μνήμη των γονιών της Αχιλλέα και Ιουλίας Λαδιά..... 50 €
- Κύττας Παναγιώτης,..... 20 €
- Λουτσάρης Θεόδ. Χριστόφορος, Ιωάννινα, 30 €
- Μάστορας Κων. Νικόλαος, Ιωάννινα, 20 €
- Κάτσενου Βερδίκη, Αθήνα, 20 €
- Καρβούνης Δ. Γεώργιος, Αθήνα,..... 20 €
- Κωνσταντάκος Γεώργιος, Ηγουμενίτσα, 20 €
- Φώτης Δ. Γεώργιος, Θεσσαλονίκη, 30 €
- Φερεντίνος Ι. Θεόδωρος, Δελβινάκι, 20 €
- Άγνωστος κατάθεση 28/11,..... 20 €
- Άγνωστος κατάθεση 30/11,..... 20 €

Τα **Χαιρετήματα** σαρακατσανικά

Τριμηνιαία Εφημερίδα της Αδελφότητας των εν Αθήναις Σαρακατσαναίων Ηπείρου
Ζήνωνος 30, 3ος όροφος, Τ.Κ. 10437
τηλ.: 210 5240777, e-mail: xairetimata@gmail.com
ηλεκτρονική διεύθυνση: www.sarakatsanoi.org
ΑΦΜ 090174764, ΔΟΥ Α' ΑΘΗΝΑΣ
ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΝΤΥΠΟΥ: 6242
ΕΚΔΟΤΗΣ: Ο πρόεδρος της Αδελφότητας
Δημήτρης Λ. Τάγκας, 6945150848
ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ - ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ
Αναστάσιος Μιχ. Τσουμάνης, 6977774350
Δημήτρης Κάτσενος 6937426581
Παύλος Δ. Κατρός 6946903637
(Κοινωνικά Θεσπρωτίας-Οικονομική Επιμέλεια),
Στράτος Θ. Γούπας, 6972027826, Κοινωνικά Ν. Ιωαννίνων
Λάμπρος Ναπ. Βαγγελής,
Κοινωνικά Ν. Πρεβέζης-Αρχειό εφημερίδας
Γεωργία Λ. Γιαννακού, Αρχειό συνδρομητών
Ηλεκτρονική διακίνηση
Τα ενυπόγραφα άρθρα εκφράζουν
απόψεις των συντακτών τους
Συνδρομές - ενισχύσεις:
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ: 130/960391-39
IBAN: GR7701101300000013096039139
στα ονόματα: Κάτσενος Δημήτριος-Παύλος Κατρός
EUROBANK:
ΑΡ. ΛΟΓΑΡ.: 0026 0630 0901060 80012
IBAN GR 230260 63000000 901060 80012
Μην ξεχνάτε όταν καταθέτετε χρήματα να γράφετε
το ονοματεπώνυμό σας.
Υπεύθυνος Παραγωγής: Apiros hora, Πρεβέζης 93, Αθήνα,
τηλ: 210 5154920, apiroshora@yahoo.gr

Villa Pararoraia - Παραδοσιακό Ξενώνα - Τσεπέλοβο Ζαγορίου
Αφοί Παπιγκιώτη - 2653081088 - 6974429931 - 6978300793
www.villapararoraia.gr - info@villapararoraia.gr

ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ Γεωργίου Δ. Καψάλη: Η ΣΑΡΑΚΑΤΣΑΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ (Ιστορία, Πρόσωπα, Πολιτισμός) Έκδ. Ιωάννινα 2022 σελ. 464

Ο Γιώργος Δ. Καψάλης, ομότιμος καθηγητής Πανεπιστημίου, πρώην πρύτανης του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, πλάι στις καθαυτό επιστημονικές του εργασίες, έχει να παρουσιάσει και ένα αξιόλογο λογοτεχνικό έργο. Δύο από τα λογοτεχνικά του βιβλία αναφέρονται στους Σαρακατσάνους. Το πρώτο, *Τα παιδιά των πεύκων*, είναι ένα εκτενές αφήγημα, όπου ο συγγραφέας καταγράφει τις αναμνήσεις των παιδικών του χρόνων από τη στάνη της Τσιούκας (Ζαγόρι) και ζωντανεύει τη ζωή των Σαρακατσανών στα θερινά βοσκοτόπια. Ένα βιβλίο που ανήκει στο χώρο της βουκολικής λογοτεχνίας. Στο δεύτερο, *Τι μου είπαν τα Σαρακατσάνικα Τραγούδια*, καταγράφει τις συναισθηματικές του αντιδράσεις από την επαφή του με τα τραγούδια των Σαρακατσανών. Δεν πρόκειται για τις γνωστές «αναλύσεις» λογοτεχνικών κειμένων, όπως συνήθισαμε να αποκαλούμε οι φιλόλογοι τις προσπάθειες ερμηνείας των κειμένων, οι οποίες αποσκοπούν να αναδείξουν το περιεχόμενο, την αισθητική τους, τη σχέση με την εποχή τους που γράφτηκαν κτλ. Εδώ ο συγγραφέας με ένα λόγο λυρικό εκθέτει όλα την κλίμακα των συναισθημάτων του, καθώς ακούει τα σαρακατσάνικα τραγούδια, μετατρέποντας την φιλολογική προσέγγιση σε καθαρή λογοτεχνία. Το τρίτο του βιβλίο για τους Σαρακατσάνους καταγράφει αναλυτικά και συγκεντρωτικά την έως τώρα σχετική με αυτούς βιβλιογραφία.

Το βιβλίο του *Η ΣΑΡΑΚΑΤΣΑΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ, Ιστορία, Πρόσωπα, Πολιτισμός*, είναι μια χρηστική και ταυτόχρονα πολύ χρήσιμη εργασία. Χρηστική, γιατί η σχετική με τους Σαρακατσάνους βιβλιογραφία και αρθρογραφία παρατίθενται με έναν τρόπο μεθοδικό που διευκολύνει τον αναγνώστη (εκτενής και κατατοπιστική εισαγωγή, αλφαβητική σειρά στα ονόματα των συγγραφέων, ευρετήρια κ.α.). Χρήσιμη, γιατί προσφέρει στον

αναγνώστη και, κυρίως, στον ερευνητή – μελετητή της ποιμενικής και νομαδικής ζωής των Σαρακατσανών συγκεντρωμένη την έως τώρα σχετική βιβλιογραφία και τον διευκολύνει στην έρευνά του.

Αναδεικνύει, εκτός από τις «κλασικές» πια εργασίες για τους Σαρακατσανούς, ελλήνων και ξένων συγγραφέων (Κάρστεν Χεγκ, Αγγελική Χατζημιάλη, Τζον Κάμπελ, Γ. Καβαδίας, Δ. Γεωργακάς, Ευρ. Μακρής κ.α.), την έντυπη και ηλεκτρονική σαρακατσάνικη βιβλιογραφία της τελευταίας πεντηκταετίας. Βιβλιογραφία, η οποία εμπλουτίζεται κυρίως από εργασίες Σαρακατσανών συγγραφέων. Βρισκόμαστε, κυριολεκτικά, μπροστά σε μια πληθώρα βιβλίων, άρθρων και άλλων συγγραφικών δραστηριοτήτων, που σχετίζονται με πρωτοβουλίες των σαρακατσάνικων συλλόγων και της ΠΟΣΣ. Είναι στην ουσία ένας εκδοτικός (έντυπος και ηλεκτρονικός) απολογισμός των Σαρακατσανών. Εφημερίδες, περιοδικά, ηλεκτρονικοί ιστότοποι είναι οι χώροι, όπου φιλοξενούνται οι συγγραφικές αυτές δραστηριότητες.

Στην πολυσέλιδη εργασία του Γιώργου Καψάλη (460 σελίδες), και κυρίως στο κεφάλαιο «Συμπεράσματα», αναδεικνύεται η πληθώρα των θεμάτων που πραγματεύονται

οι συγγραφείς: α) Καταγωγή και ιστορική πορεία των Σ. β) Οργάνωση και λειτουργία των τσελιγκάτων γ) Ήθη και έθιμα δ) Δημοτικά τραγούδια, παραμύθια, θρύλοι, παραδόσεις ε) Διασπορά των Σ. στ) γάμος ζ) γλωσσικό ιδίωμα η) ποιμενική ζωή θ) στάνες, κατασκευές, φορεσιές (υλικός βίος) ι) οικογενειακή οργάνωση ια) παιδεία ιβ) κοινωνικός μετασχηματισμός κ.α. Μια ολιστική θεώρηση του παραδοσιακού νομαδικού σαρακατσάνικου βίου.

Οι εκτενείς αναφορές του συγγραφέα στα έντυπα και στους ιστότοπους των Σαρακατσανών είναι μια επιβράβευση του ρόλου και της δραστηριότητας των σαρακατσάνικων συλλόγων. Σημαντικός ήταν ο ρόλος των εντύπων στον εμπλουτισμό της σαρακατσάνικης βιβλιογραφίας. Όχι μόνο γιατί φιλοξένησαν στις σελίδες τους αξιόλογες εργασίες για τους Σ., αλλά και γιατί αποτέλεσαν ένα χώρο ανταλλαγής απόψεων, που οδήγησε στην έκδοση βιβλίων και σε άλλες προσπάθειες. Τα «Σαρακατσάνικα Χαιρέτηματα», για παράδειγμα, ήταν ο χώρος και η αφορμή που γέννησε την ιδέα για την έκδοση βιβλίων. Έτσι ακολούθησαν εκδοτικές προσπάθειες της «Αδελφότητος των εν Αθήναις Σαρακατσανών Ηπείρου» (κ.α.).

Βιβλία, σαν αυτό του Γ. Καψάλη, προϋποθέτουν γνώση του αντικείμενου και των τεχνικών της βιβλιογραφίας. Προπαντός, είναι βιβλία κοπιαστικά, γιατί στηρίζονται σε συνεχείς ερευνητικές προσπάθειες. Ενώ δίνουν την εντύπωση μιας απλής καταλογογράφησης συγγραφέων και βιβλίων, υποκρύπτουν τον ερευνητικό μόχθο που προηγείται. Ο συγγραφέας ενός τέτοιου βιβλίου δεν αρκείται μόνο στον εντοπισμό των βιβλίων που θα συμπεριλάβει στην εργασία του, οφείλει να ξέρει επαρκώς και το περιεχόμενό τους, ώστε να είναι σε θέση να τα αξιολογήσει. Αν σκεφτούμε όλα αυτά, θα κατανοήσουμε τον μεγάλο κόπο και τις αμέτρητες «εργατώρες», που χρειάστηκαν για να έρθει ένα τέτοιο βιβλίο στα χέρια μας. Ένα βιβλίο χρήσιμο για τους Σαρακατσάνους και απαραίτητο για τον μελετητή της ιστορίας και του βίου των Σαρακατσανών.

Ο Γιώργος Καψάλης, Σαρακατσάνος Ηπειρώτης, πρώην πρύτανης του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων και Ομότιμος Καθηγητής στο ίδιο Πανεπιστήμιο, το περασμένο έτος (2022) πρόσθεσε στην αλυσίδα των βιβλίων του (16 επιστημονικά και 4 λογοτεχνικά) ένα ακόμη με ιδιαίτερη αξία. Ο τίτλος του βιβλίου είναι: *Η Σαρακατσάνικη Βιβλιογραφία Ιστορία- Πρόσωπα- Πολιτισμός*. Πρόκειται για ένα βιβλίο, με ιδιαίτερη βαρύτητα και ιδιαίτερα χαρακτηριστική. Κάλλιστα, θα μπορούσαμε να το ονομάσουμε το βιβλίο των βιβλίων, αφού περιλαμβάνει τους τίτλους όλων των βιβλίων, αλλά και τους τίτλους όλων των άρθρων, των εφημερίδων και περιοδικών, που έχουν δημοσιευτεί μέχρι τώρα και αναφέρονται στη ζωή, την ιστορία και την παράδοση των Σαρακατσάνων.

Εκτείνεται σε 460 σελίδες, περίπου, και η διάρθρωση του βιβλίου σε γενικές γραμμές, περιλαμβάνει, εκτός από την καθιερωμένη και κατατοπιστική εισαγωγή, ομιλία του συγγραφέα για την ηρωική μορφή του Κατσαντώνη σε εκδήλωση που διοργανώθηκε στους Δήμους Β. Τζουμέρκων και Ιωαννίνων. Πρόκειται για μια πολύ σημαντική ομιλία, όπου αναδεικνύεται το μεγάλο καμάρι των Σαρακατσανών, ο Κατσαντώνης, με την πολυποίκιλη ηρωική του δράση και προσφορά.

Ακολουθεί η Σαρακατσάνικη βιβλιογραφία, όπου καταγράφονται, κατά αλφαβητική σειρά τα ονοματεπώνυμα των συγγραφέων με τα θέματα που αναδεικνύουν. Στη συνέχεια, παρατίθενται οι Συντακτικές Επιτροπές εφημερίδων και περιοδικών. Έπεται το κεφάλαιο με τον τίτλο: Αναζήτηση άρθρων στην ηλεκτρονική διεύθυνση www.hxwsarakatsanwn.gr, όπου μπορεί ο ενδιαφερόμενος αναγνώστης ή μελετητής να αναζητήσει τα θέματα, που αφορούν τους Σαρακατσάνους. Επίσης, η αναζήτηση μπορεί να γίνει και στο Google, σύμφωνα με τους τίτλους των θεμάτων.

Το κεφάλαιο που ακολουθεί έχει τον τίτλο: Συμπεράσματα. Είναι, κατά τη γνώμη μου πάρα πολύ ενδιαφέρον και σημαντικό, γιατί σε 26 μεστές σελίδες παρουσιάζονται και καταγράφονται θέματα που απαρτίζουν τις πολλές πλευρές της ζωής και του λαϊκού πολιτισμού των Σαρακατσανών. Επιγραμματικά, θίγονται τα ακόλουθα θέματα: Η προσφορά των Σαρακατσάνων στους εθνικούς αγώνες, πληροφορίες για τον Κατσαντώνη, για τον Γ. Καραϊσκάκη, τους Μακεδονομάχους Γαρέφη και Παύλο Μελά, ανα-

φορά στην αξία της παράδοσης, ο παραδοσιακός γάμος και η αναπαράστασή του (ιδέσια, προξενιά, συμβάσματα, ο φλάμπουρας), ο ρόλος των τσελιγκάτων, η Σαρακατσάνικη λαλιά, τα Σαρακατσάνικα μασάλια, οι χρονιάρες μέρες, τα ήθη και τα έθιμα, η ζωή των Σαρακατσανών, οι αρχές και οι αξίες τους, το πέρασμα από τη νομαδική ζωή στη μόνιμη εγκατάσταση, ο διαχρονικός ρόλος της Σαρακατσάνικης, ο ρόλος της σαρακατσάνικης στάνης, τα τραγούδια των Σαρακατσανών, ο χορός, με τη διαχρονική του εξέλιξη από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα, η στάνη, ως βασικό κέντρο της σαρακατσάνικης ζωής, ο ρόλος του τσελιγκά στην στάνη και η προσφορά των τσελιγκάτων στους εθνικούς αγώνες, η ξεχωριστή αξία και σημασία που έχει η τιμή για τους Σαρακατσάνους, όπως επίσης οι αξίες των Σαρακατσανών σε όλες τις εκφάνσεις της ποιμενικής ζωής, οι σαρακατσάνικες γιορτές, η θρησκευτική και χριστιανική πίστη τους, τα βουνά και τα χειμαδιά, η σχέση τους με τους αγροφύλακες, τα Οργανωτικά Συνέδρια των Σαρακατσανών, οι εκδηλώσεις με κοινωνικό περιεχόμενο (αιμοδοσία, προσφορά στο σύνολο), η μουσική, η καταγωγή των Σαρακατσάνων, ότι έχει σχέση με τα κοπάδια, η επεξεργασία του μαλλιού, τα υφαντά και τα πλεκτά, η κλίτσα, ακώριστος σύντροφος του τσοπάνου, οι μελέτες για το γλωσσικό ιδίωμα των Σαρακατσανών, η βιβλιοκρισία. Επίσης, η τέχνη, η ποίηση και η πνευματική δημιουργία, τα γενεαλογικά δέντρα, η αναφορά σε εφημερίδες, Ηχώ των Σαρακατσανών, τα σαρακατσάνικα χαιρέτηματα, Τα δέοντα των Σαρακατσανών, επίσης η λαϊκή τέχνη κ.α. Πιστεύω πως αξίζει να αγοράσει κανείς αυτό το βιβλίο για όλα αυτά τα θέματα που θίγονται και σχετίζονται με τη ζωή, την ιστορία, την παράδοση, τον λαϊκό πολιτισμό και όλα τα προβλήματα που ανέκυπταν και αντιμετώπιζαν οι Σαρακατσάνοι κατά την περίοδο της νομαδικής τους ζωής.

Το επόμενο κεφάλαιο περιλαμβάνει τρία ευρετήρια. Στο πρώτο ευρετήριο αναφέρονται όλα τα ονοματεπώνυμα των συγγραφέων (υπερβαίνουν τα 1150 ονόματα) και τα πρόσωπα και τα θέματα για τα οποία γίνεται λόγος. Στο δεύτερο ευρετήριο με τον τίτλο «σαρακατσάνικο λεξιλόγιο» -Ιστορία- Πολιτισμός καταγράφεται το λεξιλόγιο των Σαρακατσανών. Οι λέξεις και οι έννοιες είναι παραπάνω από 730 και διευκολύνουν κατά πολύ τον ενδιαφερόμενο, προκειμένου να εντοπίσει τα θέματα που τον ενδιαφέρουν. Το τρίτο ευρετήριο με τίτλο «Πανελλήνια Ομοσπονδία Συλλόγων Σαρακατσανών – Σύλλογοι

– Συνέδρια – Τόπος» αναφέρεται στους φορείς που εκφράζουν και οργανώνουν τη ζωή των Σαρακατσανών.

Επομένως, το άθροισμα των κεφαλαίων «Συμπεράσματα και ευρετήρια» δίνουν μια πλήρη εικόνα στον αναγνώστη που θέλει να αντλήσει πληροφορίες, εικόνες, σκέψεις και προβληματισμούς, που έχουν σχέση με τους Σαρακατσάνους, όπως επίσης πληροφορίες και για τη ζωή και την ιστορία τους.

Από όλα αυτά μπορεί να αντιληφθεί ο αναγνώστης ότι αυτό το βιβλίο του Γιώργου Καψάλη είναι καρπός μια τιτάνιας και πολύχρονης προσπάθειας και δίνει τη δυνατότητα στον οποιονδήποτε που ενδιαφέρεται για τους Σαρακατσάνους να εντοπίσει τα βιβλία των συγγραφέων και τα άρθρα που θίγουν όλες τις πλευρές από τη ζωή, την ιστορία και την παράδοση των Σαρακατσανών. Το θέμα που ανακύπτει είναι πού θα αναζητήσει και πού θα βρει ο ενδιαφερόμενος ή ο ερευνητής όλα τα βιβλία, όλες τις σχετικές εφημερίδες και τα περιοδικά που αναφέρονται στους Σαρακατσάνους. Θεωρώ ως λύση η Π.Ο.Σ.Σ. και οι κατά τόπους σύλλογοι των Σαρακατσανών να οργανώσουν, κατά το δυνατόν, βιβλιοθήκες παραδοσιακές και ηλεκτρονικές, που θα περιλαμβάνουν όλο το υλικό που έχει καταγραφεί για τους Σαρακατσάνους. Άλλη μια λύση θα ήταν να απευθυνθεί η Π.Ο.Σ.Σ. στο υπουργείο πολιτισμού ώστε να εξασφαλιστεί το απαραίτητο χρηματικό ποσό και να οργανωθούν αυτές οι βιβλιοθήκες τουλάχιστον μία κατά περιφέρεια. Έτσι, θα μπορούσαν μελετητές και ενδιαφερόμενοι, όπως και οι νεαροί βλαστοί των Σαρακατσανών, να καταφεύγουν εκεί, για να γνωρίσουν την ιστορία, τον λαϊκό πολιτισμό, την παράδοση, την τέχνη, τις αρχές και τις αξίες των Σαρακατσανών, προκειμένου να αντλήσουν πληροφορίες και να αξιοποιήσουν όλα τα θετικά και διαχρονικά στοιχεία στη δική τους πορεία.

Αυτό σημαίνει πως το εν λόγω βιβλίο του Γιώργου Καψάλη από δω και πέρα θα αποτελεί σταθερό σταθμό και σταθερή πυξίδα για όποιον θέλει και επιθυμεί να γνωρίσει επιλεκτικά ή όλες τις πληροφορίες που σχετίζονται με τους Σαρακατσάνους. Γι' αυτό αξίζουν πολλά συγχαρητήρια στον Γ. Καψάλη γι' αυτή την μεγάλη του προσφορά.

Καταλήγοντας θα έλεγα ότι το εν λόγω βιβλίο του Γιώργου Καψάλη θα πρέπει να το έχει κάθε Σαρακατσάνος στη βιβλιοθήκη του. Άλλωστε η τιμή του βιβλίου των 12 € είναι ενδεικτική, προσιτή σε όλα τα βαλάντια και ουσιαστικά είναι τιμή προσφοράς.

Τα σαρακατσάνικα υφαντά

συνέχεια από το προηγούμενο φύλλο

των Γεώργιου και Ειρήνης Τσουμάνη

Ο ΑΡΓΑΛΕΙΟΣ

Η τέχνη του αργαλειού είναι πολύ παλιά και σε πολλά τα μέρη του κόσμου. Η ύφανση με τον αργαλειό ήταν μία από τις σημαντικότερες ασχολίες των γυναικών από την αρχαία εποχή. Όλα τα μινωικά και μυκηναϊκά ανάκτορα είχαν εργαστήρια με κατακόρυφους αργαλειούς. Αναφέρω ενδεικτικά ότι από την Οδύσσεια (ραψ. α) μαθαίνουμε ότι ο Τηλέμαχος ο γιός του Οδυσσέα παροτρύνει τη μητέρα του Πηνελόπη να ασχολείται με τη ρόκα και τον αργαλειό της. Ο αργαλειός κατά τους νεότερους χρόνους ήταν ένα μέρος της προίκας της νέφης. Όλα σχεδόν τα νοικοκυριά είχαν αργαλειό, γιατί ήταν για την οικοδέσποινα πράγματι ένα εργαλείο με το οποίο υφαίνονταν όλα όσα είχε ανάγκη η οικογένεια. Η Αθηνά θεωρείται επίσης η θεά της υφαντουργίας, γι' αυτό συχνά κρατάει αδράχτι. Σύμφωνα με το μύθο, αυτή δίδαξε την υφαντική τέχνη στους ανθρώπους. Μια περίφημη υφάντρα, η Αράχνη, καυχήθηκε ότι είναι ανώτερη από τη θεά στην υφαντική και την προκάλεσε να συναγωνισθούν. Η Αθηνά ύφανε σκηνές από τη διαμάχη της με τον Ποσειδώνα στην Ακρόπολη για την κυριαρχία της Αθηνάς, και η Αράχνη σκηνές από τη ζωή και τους έρωτες των θεών. Οργισμένη η Θεά τη μεταμόρφωσε στο γνωστό έντομο, την αράχνη, που δεν παύει να υφαίνει.

Η Σαρακατσάνα υφάντρα απασχολείται κατά κανόνα στον αργαλειό πολλές ημέρες κατά τους θερινούς μήνες. Αυτό εξαρτιόταν και από το πλήθος των ρούχων που έπρεπε να έχει έτοιμα για τη χρονιά που κυλάει. Οι ανάγκες για ανθρώπους και ζωντανά ποτέ δεν έλειπαν. Όλα έπρεπε να περάσουν από τα χέρια της. Ρούχα των ατόμων της φαμελιάς, σκεπάσματα και στρωσίδια, σακιά και δισάκια για μεταφορά αντικειμένων, όποια μικροαντικείμενα απαιτούνταν για ανθρώπους και ζωντανά.

Οι Σαρακατσαναίοι ζώντας μακριά από τα χωριά και τις πόλεις και μετακινούμενοι συνέχεια δεν είχαν τη δυνατότητα να μεταφέρουν τα εξαρτήματα του αργαλειού. Αν γνώριζαν ότι τον επόμενο καλοκαίρι θα επιστρέψουν στο ίδιο μέρος, άφηναν το αργαλειό σε κάποιο γνωστό τους μόνιμο κάτοικο του τόπου που ξεκαλοκαίριζαν. Σε άλλη περίπτωση έπαιρναν μαζί τους τα πιο αναγκαία εξαρτήματα που ήταν το ξυλόχτενο, το αντί, τα χτένια, οι πατήθρες, η ιδιάστρα, το χέρι. Συνήθως όμως οι Σαρακατσαναίοι δεν είχαν αργαλειό με όλα τα εξαρτήματα (περπατάτικο όπως τον έλεγαν). Έφτιαχναν στα βουνά που ανέβαιναν τα καλοκαίρια, πιο πρόχειρο αργαλειό με ξύλα που έκοβαν επιτόπου. Ήταν ο λεγόμενος αργαλειός με γούρνα. Πολλά εξαρτήματα όπως τα χτένια (καλαμόχτενα και σιδερόχτενα) τα προμηθεύονταν από πλανόδιους γυρολόγους, στις περισσότερες των περιπτώσεων Εβραίους. Τα μιτάρια τα έφτιαχναν οι γυναίκες μόνες τους. Τα έπλεκαν πάνω σε μια σανίδα. Πρώτα έφτιαχναν το μισό τμήμα τους και στη συνέχεια το άλλο μισό, αφού τα ένωσαν μεταξύ τους θηλιάζοντας τις κλωστές.

Στον αργαλειό με γούρνα επειδή η υφάντρα κάθονταν σχεδόν στο έδαφος, έσκαβαν έτσι ώστε τα πόδια της να πέφτουν μέσα σε μικρό λάκκο για να πάρει το σώμα της θέση ανθρώπου που κάθεται σε κάθισμα. Το σκάριμο έπρεπε να είναι αρκετό, σε τρόπο ώστε τα πόδια να κρέμονται ελεύθερα μέσα σε αυτόν. Οι βάσεις στήριξής του πίσω και μπροστά αποτελούνταν από ξύλινες φούρκες που τις έμπηγαν σταθερά στο χώμα. Το ίδιο πρόχειρα κομμένα ξύλα ήταν και τα παράπλευρα στηρίγματα. Έτσι στις περισσότερες των περιπτώσεων και ελλείψει μόνιμης κατοικίας και δυσκολίας μεταφοράς του είχαν τα πλέον απαραίτητα κομμάτια του αργαλειού. Ο τύπος του αργαλειού αυτού ήθε-

λε καλό ζύγισμα. Να είναι οι φούρκες στο ίδιο ύψος και καλά μπηγμένες στο έδαφος, να κάθονται τα εξαρτήματα, που ήταν κάθε φορά και διαφορετικά, όπου έπρεπε παράλληλα ή κάθετα, να έρχεται το ξυλόχτενο κάθετο στα νήματα του στημιονίου και στη μέση από το χτένι. Όλα αυτά απαιτούσαν κόπο και εμπειρία.

Όταν όμως σπίνονταν καλά και είχε σταθερότητα δεν υστερούσε του αργαλειού που είχε όλα τα εξαρτήματα έτοιμα, του «περπατάτικου». Όσο για τα πολλά εξαρτήματά του οι Σαρακατσάνες έλεγαν: «ο αργαλειός θέλει σαράντα δυό και της κότας το φτερό». Εδώ να σημειώσω ότι το φτερό της κότας έμπαινε στη σαΐτα για να στηρίζει τα μασούρια. Και αυτό γιατί λόγω της ελαστικότητας που έχει. Το στέλεχος του διπλώνεται, μπαίνει στην οπή της σαΐτας και κρατά το μασούρι σταθερό μέσα σε αυτήν.

Αργαλειός.

φωτ. Μουσείο Σαρακατσαναίων Σερρών.

Το δασίδι αρχικά τοποθετείται όπως είναι τυλιγμένο στο αντί στο πίσω μέρος του αργαλειού. Το ελεύθερο άκρο του περνάει εξωτερικά από το πίσω και πάνω αντί του αργαλειού το «πανάντι» και φτάνει στα μιτάρια. Εκεί κόβεται ώστε να ελευθερωθούν όλες οι κλωστές για να περάσουν ανάμεσα από τα μιτάρια. Στη συνέχεια οι κλωστές περνούν μέσα από το χτένι και δένονται αρχικά σε ξύλινη βέργα, ίση περίπου με το μήκος του τελευταίου αντιού, αυτού που είναι μπροστά από την υφάντρα, το προστάντι. Η βέργα αυτή λέγεται «κομποδιόξυλο» και είναι δεμένη πάνω στο αντί. Τότε αρχίζει και η ύφανση. Αφού υφανθεί μικρό κομμάτι υφαντού, κάπου ίσο με δύο παλάμες, τότε βγάζουν το κομποδιόξυλο και περνούν το κομμάτι του υφασμένου τμήματος ανάμεσα στη σχισμή του αντιού. Έτσι στη συνέχεια όποιο τμήμα υφαίνεται περνάει μέσα από τη σχισμή του αντιού περιτυλίγεται σε αυτό και όταν μαζευτεί αρκετό ξετυλίγεται και τοποθετείται δίπλα από την υφάντρα.

Αργαλειός.

φωτ. Μουσείο Σαρακατσαναίων Σερρών.

Η απελευθέρωση του στημιονίου από το αντί και η μεταφορά του προς το μέρος της υφάντρας γίνονταν από δύο μοχλούς. Ο πρώτος που λέγονταν «αντίστρα» ήταν μακρύ ξύλο που έμπαινε στις οπές του πίσω αντιού και έφτανε μέχρι το άλλο άκρο του αργαλειού προς το μέρος της υφάντρας. Με το μοχλό αυτό απελευθέρωνε ή στήριζε το δασίδι. Το κομμάτι του δασιδίου που απελευθερώνονταν έρχονταν προς τα εμπρός με την περιστροφή του αντιού που ήταν μπροστά στην υφάντρα. Αυτό γίνονταν με άλλο μικρό ξύλινο μοχλό, το «χέρι». Αυτός δηλαδή που έφερνε το στημίονι μπροστά προς το χτένι. Το «χέρι» κρατούσε το στημίονι τεντωμένο αφού δένονταν σφιχτά πάνω σε σταθερό μέρος του αργαλειού. Η «αντίστρα» ήταν τοποθετημένη αριστερά της υφάντρας και το «χέρι» δεξιά της.

Το ξυλόχτενο αποτελούνταν από δύο μέρη, το πάνω και το κάτω. Ανάμεσα σε αυτά τα δύο και στα αυλάκια που είχαν τοποθετούνταν το χτένι. Στη συνέχεια στις άκρες του ξυλόχτενου περνούσαν δυο μακρόστενα ξύλα για να το στηρίζουν στον αργαλειό. Τα ξύλα αυτά λέγονταν «σπάθες» και δένονταν σε σταθερό σημείο ψηλά στον αργαλειό, με τρόπο όμως να κινείται πίσω-μπροστά το ξυλόχτενο. Στο σημείο αυτό το έδεναν με δέρμα ζώου που ήταν κομμένο σε μακρόστενη λωρίδα που περιστρέφονταν γύρω από τις σπάθες. Με αυτόν τον τρόπο ρυθμίζαν και το ύψος του ξυλόχτενου από το δασίδι.

Τα μιτάρια που χρησιμοποιούσαν κατά την ύφανση ήταν δύο ή τέσσερα. Ανάλογα με το υφαντό που θα έφτιαχναν. Δένονταν μεταξύ τους ανά δύο. Στηρίζονταν στο επάνω μέρος του αργαλειού σε καρέλια (μοχλούς) και στο κάτω μέρος στις πατήθρες. Έτσι πατώντας η υφάντρα τη μια πατήθρα το ένα μιτάρι ανέβαινε προς τα πάνω και το άλλο κατέβαινε. Άνοιγαν με αυτόν τον τρόπο τα στημιόνια. Οι μισές κλωστές ανέβαιναν και οι άλλες μισές κατέβαιναν. Αυτό το άνοιγμα του στημιονίου λέγονταν «στόμα». Με το άνοιγμα των κλωστών του στημιονίου περνούσε ανάμεσά τους η σαΐτα με το υφάδι. Τότε το ξυλόχτενο χτυπούσε δυνατά το υφάδι και το ένωσε όσο πιο πολύ κοντά μπορούσε με το προηγούμενο. Η επόμενη κίνηση ήταν ακριβώς η αντίθετη. Το μιτάρι που ήταν κάτω ανέβαινε και το επάνω κατέβαινε για να περάσει η επόμενη κλωστή του υφιδιού. Γινόταν με αυτόν τον τρόπο το πλέξιμο των κλωστών του στημιονίου με αυτές του υφιδιού. Οι πατήθρες ήταν ξύλινες. Τα μιτάρια δένονταν σε αυτές με πλατιές λωρίδες υφασμάτινες και μάλλινες για να μην κόβονται εύκολα. Μπορούσαν έτσι οι γυναίκες να πατάνε σταθερά και τα μιτάρια να κινούνται με μεγαλύτερη ευκολία.

Οι γυναίκες στις στάνες των Σαρακατσαναίων είχαν αποκτήσει τεράστια εμπειρία στο στήσιμο του τύπου αυτού του αργαλειού. Οι άνδρες βοηθούσαν στην κοπή των κατάλληλων ξύλων όπως τις φούρκες και τα υπόλοιπα στηρίγματά του. Ακόμα βοηθούσαν στην κατασκευή όλων των ξύλινων εξαρτημάτων του. Μόλις ολοκληρώνονταν το στήσιμο και ο αργαλειός ήταν έτοιμος να δεχτεί τα πρώτα υφαντά, οι γυναίκες το σκέπαζαν, φτιάχνοντας μικρή καλύβα. Έτσι προστατεύονταν από τη βροχή και τον αέρα ως υπαίθριος που ήταν. Εξάλλου ο χρόνος που ο αργαλειός ήταν σε λειτουργία, ήταν σχεδόν ολόκληρο το διάστημα που οι Σαρακατσαναίοι βρίσκονταν στις ορεινές βοσκές των ζώων τους. Λογικό λοιπόν ήταν να υπάρχουν και ημέρες βροχερές και κρύες και η υφάντρα και τα υφαντά να χρειάζονται προστασία.

Πάντοτε όμως, όπως συμβαίνει σε όλες τις εργασίες ξεχώριζαν οι καλές υφάντρες. Η καλή υφάντρα χαρακτηριζόταν από την ταχύτητα που περνούσε τη σαΐτα μέσα από το στημίονι του αργαλειού, τον τρόπο, τη σβελτάδα την δύναμη και επιδεξιότητα που χτυπάει το ξυλόχτενο για να εφαρμόσει καλά το υφάδι πάνω στο στημίονι, το μεράκι που δείχνει για να βγει το υφαντό καλοδοουμένο. Αυτή που εκμεταλλεύονταν με τον καλύτερο τρόπο το διαθέσιμο χρόνο που

συνεχίζεται στη σελίδα 5

ΟΙ ΣΑΡΑΚΑΤΣΑΝΑΙΟΙ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ ΑΣΤΕΓΟΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΖΩΗΝ ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟΝ... ΘΑΝΑΤΟΝ.

Περνώντας από τον «Παρνασσόν» όπου γίνεται τις ημέρας αυτές το κτηνοτροφικόν συνέδριον, και βλέποντες τους κτηνοτρόφους με τα φουρτωτά τσαρούχια, τις ψηλές γκλίτσες, τις άσπρες στενές βράκες τους, με το στριμμένο αρειμάνιο μουστάκι τους, πόσο δεν θα τους καλοτυχήσατε και πόσο δεν θα ζηλέψατε τη ζωή τους, τη χιλιотραγουδισμένη, της στάνης και του βουνού!

Και όμως οι άνθρωποι αυτοί είναι δυστυχέστατοι. Είναι άνθρωποι κι εν τούτοις μοιάζουν με τα σαλιγκάρια, με τις χελώνες, που είναι υποχρεωμένες να κουβαλούν μαζί το σπίτι τους. Είναι αληθινά φερέοικοι, είναι αληθινά άστεγοι και στη ζωή και στο θάνατο. Πληρώνουν φόρους στο κράτος οι σκηνίτες, χύνουν το αίμα τους για την κοινή πατρίδα οι Σαρακατσαναίοι και το κράτος, η πατρίδα, τόσα χρόνια τώρα δεν φρόντισε να τους δώσει λίγα μέτρα γης να θάψουν το κουφάρι τους τουλάχιστον.

Δεν είναι υπερβολή. Δεν πάνε πολλοί μήνες όπου κοντά στα Σερβιανά της Ηπείρου πέθανε ένας Σαρακατσάνος. Που να τον θάψουν οι συγγενείς του; Να τον παραχώσουν εκεί στο λιβάδι που βοσκούσαν τα πρόβατά του κι αύριο σαν φύγουν από κεί να γίνη το πτώμα του βορά των λύκων και των χοίρων; Να τον θάψουν χωρίς παπά; Τράβηξαν για τα Σερβιανά και ζήτησαν από το χωριό δυό πήχεις τόπο για ναύρη ο νεκρός τους μια σουχία στο θάνατο, να γίνη κι αυτός, έστω και πεθαμένος, νοικοκύρης ολίγης γής. Εστάθη αδύνατον!

Τι γυρεύει ένας Σαρακατσάνος μεταξύ των νεκρών μας; Είπαν τα Σερβιανά!

Το ίδιο συμβαίνει και αλλού.

Σε άλλο λιβάδι γεννιούνται οι Σαρακατσαναίοι και πριν κατορθώσουν να το γνωρίσουν, σε άλλο πάνε για να πεθάνουν, όπου ζήτημα είναι αν θα ξαναβρεθούν οι συγγενείς των για να τους ρίξουν λίγα λουλούδια του αγρού, ένα τρισάγιο.

Γυρίζουν σε όλα τα χωριά και δεν είναι κάτοικοι κανενός. Εφέτος είναι σε τούτα τα χειμαδιά, του χρόνου βρίσκονται αλλού. Δεν μπορούν να κάνουν νοικοκυριό, αφού δεν έχουν μόνιμη διαμονή, δεν μπορούν να κτίσουν σπιτάκι, αφού δεν εξουσιάζουν ούτε σπιθαμή γής και δεν έχουν ασφάλεια, αφού ζουν μακριά από τα χωριά, τις πόλεις, τα κέντρα.

800 οικογένειαι.

Οι Σαρακατσαναίοι, οι σκηνίτες, οι νομάδες της

Γράφει ο Αθανάσιος Δημ. Στράτης

Ηπείρου, που είναι Έλληνες στην ψυχή και τα αισθήματα, απόγονοι ηρωικών προγόνων που αγωνίστηκαν για την ελευθερία του τόπου, που μιλούν Ελληνικά, που σκέπτονται Ελληνικά, αποτελούν 800 σχεδόν οικογένειες, που ο Θεός ξεύρει πόσα τραβούν και πόσα υποφέρουν για να ζήσουν, για να κερδίσουν το ψωμί τους, για να μάθουν λίγα γράμματα στα παιδιά τους, να γίνουν κι αυτά άνθρωποι.

Μέχρι του 1920 βρισκόταντε οπωσδήποτε σε καλύτερη μοίρα, γιατί έκαναν πολυτελείς μισθώσεις λιβαδιών και είχαν κάποια μονιμότητα σχετική στη διαμονή τους, πλην από τότε κι έπειτα, και ιδίως από το 1923, οπότε άρχισε ο απαλλοτριωτικός οργασμός, τα πράγματα στένεψαν γι' αυτούς, η κατάστασής των χειροτέρευσε και ήλθαν σε απόγνωση.

Τα λιβάδια διενεμήθησαν στους γεωργούς, έγιναν ιδιοκτησία πολλών ατόμων, διελύθησαν, εξεχερώθησαν και όσα απέμειναν είτε στις κοινότητες, είτε στους ιδιώτες, ενοικιάστηκαν σε αυτούς με υπέρογκα ποσά. Οι Σαρακατσαναίοι άρχισαν να φθίνουν, άρχισαν να καταστρέφονται, να γίνονται έρμια των ληστών και στο τέλος να γίνονται και οι ίδιοι ληστοτρόφοι για να μπορέσουν να τα βγάλουν πέρα. Τι θέλατε να κάνουν οι άνθρωποι, αφού τους εγκατέλειψαν και θεοί και δάιμονες; Πώς να μη υποκύψουν στη φορά των πραγμάτων;

Το κρατικό καθήκον

Αλλά αυτή η κατάσταση δεν πρέπει να διαιωνισθή. Το κράτος που εισπράττει κολοσιαία ποσά από τους Σαρακατσαναίους, έχει υποχρέωση να τους συντρέξη, έχει καθήκον να τους βοηθήσει για να νοικοκυρευθούν, για να ανθίσουν.

Ποια είναι η βοήθεια που ζητούν οι Σαρακατσαναίοι της Ηπείρου. Δεν θέλουν ούτε τα Ταμεία να διαρρεύσουν προς χάριν των, ούτε καμιά ζημία να υποστή το κράτος. Θέλουν απλώς κι αυτοί, όπως έγινε για όλους τους χωρικούς, για όλους τους πρόσφυγες, να αποκατασταθούν κτηνοτροφικώς.

Μία αποκατάσταση των κτηνοτρόφων, η παραχώρηση σε αυτούς των λιβαδιών που ζητούν δεν είναι άμοιρος σημασίας για την όλην εθνική οικονομία και το γενικόν συμφέρον.

Όταν οι Σαρακατσαναίοι γίνουν κύριοι των εκτάσεων που χρειάζονται για τα γιδοπρόβατά τους, θα παύσουν πλέον να είναι φερέοικοι, θα παύσουν να είναι σκηνίται. Μέσα εκεί στα λιβάδια των θα κτίσουν το σπιτάκι τους, θα εγκαταστήσουν την οικογένειά τους, θα αναπτύξουν το συναίσθημα της αγάπης προς τη γενέτειρα, θα εγκαταστήσουν τα μαντριά τους και γενικώς θα κάνουν ότι επιβάλλεται για την ανάπτυξιν της εργασίας των.

Όταν το καλοκαίρι θα βγούν με τα πρόβατά τους στις θερινές βοσκές, δεν θα κουβαλήσουν μαζί την οικογένειά τους. Εκείνη θα μείνει στο σπιτάκι της γιατί θάνε δικό της, γιατί πάλι εκεί θα γυρίσει το χειμώνα με τα πρόβατα ο Σαρακατσάνος. Τα παιδιά δεν θα χάνουν το σχολείο, όταν θα είναι μόνιμως εγκατεστημένα,

τα ζωντανά δεν θα χάνουν την περιποίησή τους, όταν θάχουν μόνιμα χειμαδιά, δεν θα κινδυνεύουν, δεν θα ξεπαγιάσουν από το κρύο, δεν θα τα θερίσουν οι επιζωοτοκίες.

Ο Σαρακατσάνος που θάη σε ασφαλή κατοικία την οικογένειά του, δεν θα φοβάται τον ληστή, θα τον καταδιώκη ο ίδιος, θα τον εξολοθρεύη μονάχος του και θα λείψη για πάντα μαζί με το αίσχος της ληστείας και η ληστοτροφία.

Αλλά και άλλα πλεονεκτήματα έχει μια τέτοια αποκατάσταση των σκηνιτών κτηνοτρόφων. Σήμερα, εφ' όσον δεν είναι κύριοι εκτάσεων γής, δεν μπορούν να δανεισθούν, γιατί είναι γνωστόν πως οι Τράπεζες θεωρούν επισφαλή την κτηνοτροφία και δεν την ενισχύουν. Όταν όμως θα εξουσιάζουν ένα κομμάτι γής, θα μπορούν να το υποθηκεύουν και θα ικανοποιούν έτσι τις ανάγκες της δουλειάς των, προσόμελος δικό των και της όλης εθνικής οικονομίας.

Εξ άλλου οι κτηνοτρόφοι θάχουν δικά τους χειμαδιά, εφ' όσον θα ξεύρουν ότι εκεί πλέον θα εργάζονται μόνιμα, δεν θα διστάζουν να καλλιεργούν στα «κράσπεδα» των λιβαδιών των και διάφορα κτηνοτροφικά φυτά, όπως το τριφύλλι και το χασίλι. Η καλλιέργεια αυτή θα είναι ευεργετικωτάτη. Αν ο χειμώνας πάη άσχημα, αν τους λείψη το πολύ χόρτο, θα μπορούν να θρέψουν τα πρόβατά τους με το προϊόν της καλλιέργειας των, με το τριφύλλι και τα άλλα είδη, και δεν θα καταστραφούν τα ζωντανά τους, δεν θα ψοφήσουν της πείνας.

Δεν είναι έξω από τα καθήκοντα του Κράτους η αποκατάσταση των Σαρακατσαναίων. Εφ' όσον ακόμα ισχύει η διάταξις του 119 άρθρου του Συντάγματος, και με ευκολία μπορεί να συντελεσθή η απαλλοτρίωσις των σχετικών εκτάσεων, ας σπεύση να τους αποκαταστήση. Λιβάδια υπάρχουν αρκετά ακόμη. Αν δεν θέλη να τους εγκαταστήση όλους μαζί μεταξύ Μαργαριτίου και Παραμυθιάς, όπου μπορούν ανέτως να γίνουν δύο συνοικισμοί κτηνοτροφικοί που να περιλάβουν όλους τους Σαρακατσαναίους της Ηπείρου, ας τους εγκαταστήση ένα - ένα, δυό - δυό, στα διάφορα χωριά, στα οποία και να εγγραφούν. Έτσι και οι Σαρακατσαναίοι θα παύσουν να είναι φερέοικοι και η εθνική οικονομία θα ενισχυθή και η ληστοτροφία θα εκλείψη.

Μου φαίνεται πως δεν χωρεί καμιά αντίρρηση.

Γ. ΒΑΒ.».

(Εφ. ΠΑΤΡΙΣ, Παρασκευή 6 Ιουνίου 1930, Αθήναι).

Το παραπάνω κείμενο έχει γραφτεί μετά την απελευθέρωση της Ηπείρου και σε καιρούς όπου η ληστοκρατία κυριαρχούσε, οι απαλλοτριώσεις τσιφλικιών και μοναστηριακών κτημάτων βρίσκονταν στο τέλος τους και ως εκ τούτου τα προβλήματα των κτηνοτρόφων νομάδων πολλαπλασιάζονταν.

Στο χωριό Ντάρα (σημερινή Ελιά Θεσπρωτικού Πρεβέζης), όπου παρακείμεζαν Σαρακατσαναίοι σε νοικιαζόμενα βοσκοτόπια, δεν υπάρχει θύμηση για το πού θάβονταν οι αποθανόντες νομάδες. Υποθέτουμε ότι θάβονταν στο νεκροταφείο του χωριού. Οι Νταρανίτες είχαν φιλικές σχέσεις με του Σαρακατσαναίους και δεν θα έφεραν αντιρρήσεις σε ένα τέτοιο θέμα. Εξ άλλου υπάρχουν οι αποδείξεις ότι στο νεκροταφείο του χωριού, οι χωριανοί δέχονταν ταφές νεκρών από ατυχήματα, οι οποίοι κατάγονταν από μακρινά χωριά (Σαρτζή κ.λ.π.).

συνέχεια από τη σελίδα 4

είχε, προέβλεπε τι θα χρειαστεί για τη χρονιά εκείνη το νοικοκυριό της, προγραμματίζε έγκαιρα το γνέσιμο, τον αργαλειό. Πρωτίστως όμως αντιλαμβάνονταν πολύ καλά όλες τις λεπτομέρειες και τις απαιτήσεις ενός καλού υφαντού. Φρόντιζε το υφαντό να έχει τη δική της σφραγίδα. Να αναγνωρίζεται από τις άλλες υφάντρες τίνος δουλειά είναι και πόσο προσεγμένη. Πάντα σε κάθε στάνη κάποιες γυναίκες ξεχώριζαν για τις ιδιαίτερες ικανότητές της. Η κάθε νοικοκυρά άφηνε επάνω στο υφαντό τη δική της τέχνη. Άλλοτε για την ψιλή του υφανση, τα δικά της κεντήματα, το κάτι διαφορετικό στο βάψιμο. Οι υφάντρες βλέποντας ένα υφαντό έλεγαν. Αυτό είναι της τάδε. Αυτή φτιάχνει έτσι το τάδε κ.λ.π.

Έτσι όσο ίδια και αν φαντάζουν τα χειροποίητα υφαντά σε κάποιον που δεν γνωρίζει, τόσο διαφορετικά είναι μεταξύ τους. Εδώ είναι και η

αξία του χειροποίητου. Πολλές φορές προκειμένου να εξάρουν και να επαινέσουν μια καλή υφάντρα έλεγαν «Μια ήταν η τάδε στο αργαλειό». Ύφαιναν και ξεϋφαιναν οι καλές υφάντρες όταν έβλεπαν πως κάτι δεν πήγε καλά. Αναφορικά τώρα με τη δυσκολία που δημιουργούσε ο αργαλειός στις γυναίκες, γιατί ήταν αναγκασμένες να καθιλώνονται σε αυτόν ώρες πολλές και στις περισσότερες φορές χωρίς άλλη συντροφιά, αυτή αποδίδεται από τα γνωστά δίστιχο και τετράστιχο.

*Ο αργαλειός είναι σκλαβιά
Και η ρόκα είναι σεριάνι.*

*Το κέντημα είναι γλέντημα
Και η ρόκα είναι σεριάνι
Και αυτός ο έρμος αργαλειός
Είναι σκλαβιά μεγάλη.*

Όταν μια νοικοκυρά δεν προγραμματίζε για τα υφαντά της και δεν φρόντιζε έγκαιρα προ-

κειμένου να μην υπολείπεται των άλλων γυναικών, χαρακτηριζόταν ως «ρεμούντω». Αυτή δηλαδή που τα αφήνει όλα στην τύχη, που δεν προγραμματίζει και είναι ανοικοκυρήτευτη. Πολύ γνωστό είναι και στους Σαρακατσαναίους το σκωπτικό Δημοτικό τραγούδι με «πέντε μήνες πέντε αδράχτια». Όταν συμβαίνει κάποιες χρονιές το Φθινόπωρο να έχει ζεστές ημέρες, οι Σαρακατσάνες σκωπτικά το ονομάζουν «το καλοκαυράκι της σιομπολιάρας». Ο παρατεταμένος καλός καιρός βοηθά την νοικοκυρά που δεν έχει προνοήσει από το Καλοκαίρι με τις καλές μέρες να έχει τελειώσει τα υφαντά της και την τελευταία στιγμή προσπαθεί να περισώσει ότι μπορεί. Ο καλός όμως καιρός της δίνει μια τελευταία ευκαιρία να περισώσει ακόμα ότι μπορεί να «σομπολιάσει». Να κάνει δηλαδή κάτι της τελευταίας στιγμής, κάποια μπαλώματα.

Σαρακατσάνικα Χαιρετήματα. 21 χρόνια - Η εμπειρία από την έκδοση της εφημερίδας

Συνέχεια από τη σελίδα 1

Πρέπει να τονιστεί, και κρατήστε το, ότι στέλνουμε τα **Χαιρετήματα** σε Πανεπιστήμια, Βιβλιοθήκες και άλλους χώρους συγκέντρωσης υλικών τεκμηρίωσης για να αποτελέσουν πηγή πληροφόρησης για μελλοντικούς ερευνητές και επιστήμονες.

Σχεδιάζουμε άμεσα να στείλουμε σε όλους τους φορείς αυτούς ψηφιακά όλα τα μέχρι στιγμής εκδοθέντα φύλλα.
Του Δημ. Π. Κάτσεων

Τα **Χαιρετήματα** έδωσαν βήμα για ανταλλαγή απόψεων σε διάφορα θέματα που απασχολούν το σινάφι.

Τα **Χαιρετήματα** συμβάλλουν στη σύσφιξη των σχέσεων με την αναγραφή κοινωνικών συμβάντων. Πολλοί αναγνώστες, αναφέρουν ότι παίρνουν τα **Χαιρετήματα** μόνο και μόνο να μαθαίνουν τα κοινωνικά. Είναι παρήγορο, παρότι ενσωματωθήκαμε πλήρως με την υπόλοιπη κοινωνία περισώθηκαν κάποιες από τις αρετές που διαμορφώθηκαν στο πέρασμα των αιώνων όπως η έγνοια για τον συγγενή και τον σιναφλή.

Πονιόμαστε ως σινάφι, πώς να το κάνουμε!

Να προσθέσω ότι η εφημερίδα έχει αναγνώστες πέραν των Σαρακατσανίων. Για διάφορους λόγους ο καθένας διαβάζει ό,τι βρίσκει ενδιαφέρον ή τον εκφράζει.

Η έκδοση της εφημερίδας

Ποιότητα

Είναι το βασικό σε ένα έντυπο που φιλοδοξεί να έχει συνέχεια. Αυτό έχει δεσμεύσεις και υποχρεώσεις.

Ποιότητα καταρχάς στην ύλη του και όχι άρθρα για να συμπληρώνονται σελίδες. Εξαρτάται η ποιότητα από την ποικιλία των άρθρων, τη σύνταξη και το ευανάγνωστο. Να προκαλούν το ενδιαφέρον στον αναγνώστη.

Να είναι πρωτογενές το υλικό και όχι αντιγραφή και επανάληψη από άλλα έντυπα εκτός εκείνων των περιπτώσεων που επιβάλλεται όπως κάποιο επετειακό ή διαχρονικό κείμενο.

Ως παράδειγμα αναφέρω το άρθρο "Αρχοντιά" του Κων. Τσάτσου που αναφέρεται στη φιλοξενία που έτυχε σε ένα Σ κονάκι, του Μαλαμούλη στο Πικέρμι. Αυτό το αντιγράψαμε γιατί θεωρούμε ότι άξιζε

Αν υπάρχει ποιότητα στην εφημερίδα θα παρακινηθούν να δημοσιεύσουν σε αυτήν άτομα με προσωπικό και επιστημονικό κύρος και έτσι η ποιότητα θα ανέβει ακόμα πιο πολύ. Αυτό το πετύχαμε.

Σε αντίθετη περίπτωση, ακόμα και αν ζητήσεις από κάποιον αξιόλογο να στείλει ένα κείμενο, με ευγενικό τρόπο θα το αποφύγει. Δεν θα γράψει κάποιος σε ένα έντυπο χαμηλής ποιότητας. Αν συμμετέχει ένα αναγνωρισμένο άτομο θα παρακινηθούν και άλλοι. Η προσπάθεια μας για έκδοση ποιοτικού φύλλου είναι συνεχής και αποτελεί βασικό μας μέλημα

Ποιότητα απαιτείται επίσης και στην εμφάνιση του φύλλου αλλά και το στήσιμο που πρέπει να γίνεται από επαγγελματία, ακόμα και στο χαρτί που τυπώνεται.

Πόσα άτομα χρειάζονται

Βασικό ρόλο παίζει η συνεργασία των ατόμων και η κοινή αντίληψη για την εφημερίδα ως προς τον ρόλο που αυτή θα παίξει στα του σιναφιού. Να συμφωνεί η Συντακτική επιτροπή, σε αυτό που λέμε το ύφος και η γραμμή του εντύπου.

Σαφώς και υπάρχουν διαφορετικές απόψεις σε αρκετά θέματα μεταξύ των μελών αλλά εδώ είναι απαραίτητος ο διάλογος.

Χρειάζονται περίπου 5-6 άτομα, ως βασική ομάδα, για συγκέντρωση υλικού, ανταλλαγή απόψεων, συμμετοχή σε εκδηλώσεις για είσπραξη συνδρομών, τήρηση αρχείων κ.λπ. Εκτίμησή μας ότι περισσότεροι δεν θα βρίσκουν άκρη και λιγότεροι θα φορτωθούν πολύ και θα τα παρατήσουν.

Χρόνος απασχόλησης

Δεν είναι καθημερινή η απασχόληση. Σε κάθε φύλλο χρειάζονται 2-3 μέρες πριν την έκδοση αλλά έγνοια σε όλο το μεσοδιάστημα.

Χρήση Τεχνολογίας

Είναι απαραίτητη και πρέπει να γνωρίζουμε τη σύγχρονη τεχνολογία για την ορθή σύνταξη και ενημέρωση του ηλεκτρονικού καταλόγου συνδρομητών ώστε με ευκολία να γίνεται η ταχυδρόμηση.

Επίσης, είναι αναγκαία για τη σωστή επικοινωνία με το άτομο εκείνο στο οποίο έχει ανατεθεί το στήσιμο της εφημερίδας καθώς και με τους αρθρογράφους της

Η γνώση της τεχνολογίας συμβάλλει στην ηλεκτρονική διαβίβαση εφημερίδας, η οποία όπου εφαρμόζεται μειώνει το κόστος.

Είναι επίσης απαραίτητη στην αναζήτηση ειδήσεων και λοιπών στοιχείων από διαδικτυακές πηγές, τα οποία προφανώς πρέπει να ελέγχονται ως προς την αξιοπιστία τους.

Κατά συνέπεια, κάποιος από τα μέλη της Συντακτικής Επιτροπής ή του ΔΣ που βοηθούν πρέπει να είναι γνώστες βασικών στοιχείων της σύγχρονης, σχετικής με την έκδοση και διακίνηση εντύπων, τεχνολογίας

Δεοντολογία της εφημερίδας

Θα αναφερθούν ορισμένες αρχές, απαραίτητες για την έκδοση και την επιβίωση μιας εφημερίδας:

Η δεοντολογία είναι εκείνο το στοιχείο που πρέπει να τηρείται χωρίς παρεκκλίσεις και υπαναχωρήσεις. Είναι εκείνη που πιστεύουμε συνετέλεσε στην αποδοχή και μακροπρόθεση των **Χαιρετημάτων**.

Χρειάζεται προσωπική επαφή, όσο είναι πρακτικά δυνατόν, με τους συνεργάτες αλλά και τους συνδρομητές της εφημερίδας.

Παράδειγμα, όταν έρχεται κάποιος στο αντάμωμα στο Γυφτόκαμπο ή στα Φλάμπουρα να δώσει τη συνδρομή του, είναι πολύ σημαντικό να πεις δυο κουβέντες μαζί του. Θα το εκτιμήσει περισσότερο και από ένα φύλλο εφημερίδας που του στέλνεις. Στην αρχή κι εμείς δεν τους γνωρίζαμε προσωπικά όλους, αλλά αυτός είναι ο λόγος που πηγαίνουμε στα ανταμώματα περισσότερο, όσοι μπορούμε, και όχι ένας ή δυο που θα ενεργεί ως εισπράκτορας.

Απαιτείται σεβασμός σε όσους στέλνουν κείμενα και άρθρα, που μπορεί να είναι αντίθετα από τις απόψεις των μελών της συντακτικής επιτροπής, μπορεί ακόμα να είναι ανορθόγραφες. Δεν έχουμε εκθέσει κανέναν, και όταν ακόμα δεν δημοσιεύσαμε το κείμενό του. Βρήκαμε, ή προσπαθήσαμε να βρούμε, ευγενικό τρόπο να το πείσουμε για τη μη δημοσίευσή.

Σε περίπτωση λάθους πρέπει να αναγνωρίζεται και να ζητείται συγγνώμη. Ουδείς αλάνθαστος.

Είναι πολύ σημαντικό και πρέπει να γίνει κατανοητό από όσους φιλοδοξούν στην έκδοση ενός εντύπου, ότι αυτό δεν είναι για προβολή των μελών του ΔΣ και της ΣΕ. Οι Σαρακατσάνοι είναι έξυπνοι και θα αντιληφθούν αν υπάρχουν προθέσεις προβολής και θα πετάξουν την εφημερίδα στο καλάθι των αχρήστων. Όταν ασχολείσαι με τα πολιτιστικά, ο υγιής στόχος πρέπει να είναι να κάνεις κάτι για αυτό, και όχι πώς να γίνεις εσύ γνωστός χρησιμοποιώντας την ενασχόληση αυτή ως σκαλοπάτι για ανέλιξη.

Να μην χρησιμοποιείται η εφημερίδα για προβολή άλλων ατόμων, πχ δεν υπάρχει λόγος να προβάλλεται περισσότερο από όσο πρέπει πολιτικοί ή άλλα δημόσια πρόσωπα που παραβρέθηκαν σε κάποιο γεγονός (χορός, αντάμωμα κ.λπ.).

Σε περιπτώσεις εκλογών, βουλευτικών ή τοπικών, η θέση της εφημερίδας πρέπει να σταματάει στην απλή αναφορά ποιοί από τους συμμετέχοντες είναι Σαρακατσάνοι. Οι πολίτες δεν χρειάζονται υποδείξεις και δεν σημαίνει ότι κάποιος είναι καλύτερος από τους υπόλοιπους με κριτήριο μόνο την καταγωγή του.

Να μην χρησιμοποιείται η εφημερίδα για προβολή καλλιτεχνών, Σαρακατσάνων ή μη, γιατί θα υπάρχει δυσανεμία από τους υπόλοιπους.

Να υπάρχει φωτογραφικό υλικό. Η φωτογραφία είναι εκείνη που προκαλεί το αρχικό ενδιαφέρον για ανάγνωση του άρθρου στη συνέχεια.

Να είναι ευανάγνωστη η εφημερίδα και τα άρθρα της να είναι, όταν αυτό είναι επιτρεπτό, όχι μεγάλα. Άλλο εφημερίδα, άλλο περιοδικό

Η εφημερίδα πρέπει να είναι μέσα στα γεγονότα της εποχής και να μην ασχολείται μόνο με λαογραφικά στοιχεία, χορούς και πανηγύρια.

Παράδειγμα, γιορτάστηκαν τα 200 χρόνια από την Επανάσταση και αφιερώσαμε ένα φύλλο για αυτήν. Εδώ και σχεδόν 3 χρόνια έχουμε κορονοϊό και κάναμε σχετική αναφορά με ειδικά άρθρα.

Όταν μία εφημερίδα ασχολείται μόνο με το παρελθόν μουχλιάζει και προφανώς δεν ακουμπάει την νεολαία που είναι και το μεγάλο ζητούμενο.

Η εφημερίδα δεν πρέπει να προβάλλει δήθεν φυλετική ανωτερότητα των Σ έναντι των υπολοίπων Ελλήνων και σε καμία περίπτωση να αντιπαράκειται σε άλλες κοινωνικές ομάδες πχ Βλάχοι, Ζαγορίσιοι κ.λπ που ίσως κάποτε οι συνθήκες παλαιότερων εποχών δημιούργησαν αντιπαλότητες. Προφανώς θα υπερασπιστούμε ό,τι μας αφορά και θα διορθώσουμε ανακρίβειες, και το κάναμε, όπως στο προτελευταίο φύλλο με άρθρο του Ι. Ακριβή ή σε παλαιότερα φύλλα (Βιβλίο Έξαρχου).

Τέλος, η εφημερίδα δεν πρέπει να χρησιμοποιείται για να βγάλουμε τα άπλυτά μας στη φόρα. Τα εν οίκω μη εν Δήμω. Πριν δύο χρόνια, θυμάστε, είχαμε μία αναταραχή στα διοικητικά της Ομοσπονδίας. Η εφημερίδα μας δεν έλαβε θέση και ουδώς αναφέρθηκε στα όσα συνέβησαν. Υπάρχουν καταστατικές διαδικασίες που η Αδελφότητα τοποθετήθηκε.

Αξιοπιστία ως προς την οικονομική διαχείριση της εφημερίδας

Είναι πρωταρχικής σημασίας η εμπιστοσύνη σχετικά με την διαχείριση των οικονομικών.

Να δίνονται αποδείξεις σε όποιον καταβάλλει συνδρομή και να αναγράφονται τα ονόματα στην εφημερίδα.

Να παίρνονται τιμολόγια από τη διακίνηση, εκτύπωση, στήσιμο, να γίνεται φορολογική δήλωση, να γίνεται αναλυτικός απολογισμός στη Γενική Συνέλευση και να υπάρχει αρχείο ενημερωμένο για τις εισφορές.

Να σημειώσουμε ότι κάποιος μας δίνουν συνδρομές σε κοινωνικές εκδηλώσεις, φυσικά χωρίς απόδειξη γιατί είναι αδύνατο να κουβαλάμε πάντα μπλοκ αποδείξεων μαζί. Η εμπιστοσύνη αποχτιέται με το χρόνο, δεν είναι δεδομένη, και την αποχτήσαμε.

Κόστος

Όλα τα αναφέραμε, για τη νύφη δεν είπαμε τίποτα και στη συγκεκριμένη περίπτωση είναι το κόστος της εφημερίδας.

Πρέπει να ξεχωρίσουμε όμως ότι έχουμε το οικονομικό κόστος και το κόστος σε προσωπική εργασία.

Το οικονομικό εξαρτάται από την ποιότητα του χαρτιού, αν χρησιμοποιηθούν υπηρεσίες τρίτων και ποιές, τη διακίνηση κυρίως ταχυδρομικά ή αν χρησιμοποιηθούν ηλεκτρονικά μέσα (μείλ κλπ).

Σχετικά με την ποιότητα του χαρτιού, τονίζω, επειδή πολλοί από τους αναγνώστες συλλέγουν τα φύλλα χρησιμοποιούμε καλής ποιότητας χαρτί για να διατηρείται το φύλλο.

Όσον αφορά στις υπηρεσίες τρίτων, πρέπει αυτός που στήνει την εφημερίδα να είναι γνώστης του αντικείμενου, να τηρεί αρχείο από τις φωτογραφίες που κατά καιρούς χρησιμοποιούμε και καλόν είναι η συνεργασία να είναι μακρόχρονη και να μην είναι κριτήριο μόνο το κόστος.

Η προσωπική εργασία των μελών συντακτικής επιτροπής και του ΔΣ για την οποία έγινε παραπάνω αναφορά δεν αποτιμάται. Παραλείπεται.

Είναι περιττό να ειπωθεί ότι αν δεν υπάρχει διάθεση για προσωπική εργασία εφημερίδα δεν βγαίνει.

Σε καθαρά οικονομικά μεγέθη η εφημερίδα με εξαίρεση τα χρόνια του κορονοϊού έβγαζε τα έξοδά της. Δεν άφηνε στην Αδελφότητα οικονομικό όφελος που από μόνο του αυτό να είναι κίνητρο για την έκδοση. Στα τελευταία 2-3 χρόνια "μπαίνουμε μέσα" αλλά ελπίζουμε να βελτιωθεί η κατάσταση.

Στο κόστος πρέπει να συνυπολογιστεί και ένας αριθμός συνδρομητών που δεν είναι συνεείς στις υποχρεώσεις τους. Εκτιμούμε ότι από τους ασυνεείς αρκετοί έχουν και την οικονομική δυνατότητα και τη τεχνολογική γνώση (e-banking) να συνδράμουν, εφόσον βέβαια πιστεύουν στην ανάγκη έκδοσης της εφημερίδας. Οι υπόλοιποι μισοί που δεν καταβάλλουν τη συνδρομή τους θεωρούμε ότι είναι μακριά από τραπεζικά ιδρύματα και στο κάτω κάτω άτομα που μια ζωή ήταν κτηνοτρόφοι και δικαιούνται να παίρνουν δωρεάν την εφημερίδα.

Πιθανόν σε κάποια φάση της ανάγνωσης του άρθρου κάποιος από σας αναρωτηθείτε, καλά εσείς που ασχολείστε με την έκδοση της εφημερίδας, και πάνω κάτω οι ίδιοι είστε τόσα χρόνια τι κερδίζετε και τι όφελος έχετε;

συνέχεια από τη σελίδα 6

Είναι η ικανοποίηση και η χαρά που εισπράττεις όταν βλέπεις ότι έρχεται κάποιος και σου δώσει 10-20 ευρώ, και ξέρεις ότι δεν του περισσεύουν, και φοβάσαι να του πεις ότι θα τη στέλνουμε δωρεάν γιατί θα το νιώσει ως προσβολή. Ξέρετε πόση χαρά νιώθουμε, όταν μας παίρνει κάποιος με χαρά να μας πει ότι γέννησε ή κόρη του ή ο γιος ή η μητέρα στο Πανεπιστήμιο και να το γράψουμε στην εφημερίδα;

Και στο κάτω κάτω έχουμε την ηθική ικανοποίηση ότι κάτι προσφέρουμε κι εμείς στη σινάφι και δεν ήρθαμε να βγάλουμε την αράδα μας.

Αξιολόγηση εφημερίδας

Την καλύτερη αξιολόγηση θα την κάνουν οι συνδρομητές. Συνεπώς, πρέπει να ερωτώνται σε κατ' ιδίαν συναντήσεις άτομα τη γνώμη των οποίων θεωρούμε σημαντική. Θέλουμε την άποψη όλων. Δεν είμαστε ούτε εκδότες ούτε δημοσιογράφοι. Προσφέρουμε στο σινάφι κάτι που θεωρούμε ότι συμβάλλει στη διάσωση και διάδοση της παράδοσης και τη σύσφιξη των σχέσεων.

Όταν συμπληρώθηκαν 10 χρόνια έκδοσης, στο επετειακό εκείνο φύλλο φιλοξενήσαμε τις απόψεις ορισμένων Σαρακατσάνων. Παραθέτουμε αποσπάσματα μόνο από τα κείμενα κάποιων που δεν είναι πια μαζί μας και των οποίων η προσφορά στο σινάφι είναι αξιολογη-

Ευγενία Τσουμάνη, πρ. Γραμματέας Ισότητας, Βουλευτής:

"Τα "Σ. Χαιρετήματα" έχουν αποτελέσει σημείο αναφοράς για τους Σ. Όπου γης. Διατηρούν αλλά και μεταλαμπαδεύουν στους νεότερους αξίες ήθη και έθιμα του σαρακατσάνικου βίου. Παράλληλα πετυχαίνουν ένα συνεχές νοητό αντάμωμα των Σ."

Κώστας Λειβαδίτης, πρ. Πρόεδρος ΠΟΣΣ:

"Εκφράζει όλους τους Σαρακατσάνους που κουβαλούν μέσα τους άσβεστη τη φλόγα της φάρας μας. Εκείνους που δεν υπέστειλαν ποτέ το φλάμπουρο των εθίμων μας και του πολιτισμού μας. Είναι πλούτος ζωής".

Ναπολέων Βαγγελής, πρ. Πρόεδρος Αδελφότητας, συνεργάτης της εφημερίδας:

"Είναι η μόνη εφημερίδα που διαβάζεται ολόκληρη και από όλη την οικογένεια... .. Όλα αυτά τα χρόνια μέσα από τα "Χαιρετήματα" ξαναζήσαμε εμείς οι κάπως μεγαλύτεροι κάτι από τα παιδικά μας χρόνια.

Θωμάς Καλοδήμος, φιλόλογος :
"Τα "Σαρακατσάνικα Χαιρετήματα" είναι ένας τηλαυγής σαρακατσάνικος πυρός που διαιωνίζουν την παράδοση των Σαρακατσάνων και αποθανατίζουν στις στήλες των γεγονότα, και γενικά τον πολιτισμό τους ανελλιπώς επί δέκα χρόνια, όταν άλλα έντυπα του σιναφιού, που εμφανίστηκαν και κυκλοφόρησαν δυστυχώς για διάφορους λόγους δεν μπόρεσαν να μακροημερεύσουν".

Κώστας Μόσχος, πρ. Πρόεδρος ΠΟΣΣ:

"Δεν είναι τυχαία προσπάθεια, αλλά συνεχής και

επίπονη δραστηριότητα, που καταδεικνύει το βαρόμετρο της Σαρακατσάνικης παράδοσης. Αυτή η μεγάλη χρονική προσφορά συνοδεύτηκε και από την ποιότητα της ύλης και των αρθρογράφων της".

Αντιμετώπιση παραπόνων συνδρομητών και μη

Τα παράπονα που συνήθως έχουμε και πρέπει να αναμένουν όσοι αποφασίσουν να επιχειρήσουν μία εκδοτική προσπάθεια οφείλονται κυρίως σε:

- Μη αναγραφή κοινωνικού θέματος του περιβάλλοντός τους. Η απάντηση είναι δεν έχουμε κάποιο δίκτυο πληροφόρησης, μαθαίνουμε από δώ και από κει. Με την ευκαιρία ζητάμε από όλους τη βοήθεια τους σε αυτόν τον τομέα, κυρίως των τοπικών συλλόγων που έχουν πληρέστερη και καλύτερη ενημέρωση.

- Παράπονα για κάποιο άρθρο τρίτου που έχει ήδη δημοσιευθεί, και το οποίο θεωρείται υπερβολικό ή με παραλείψεις. Εδώ πρέπει να πούμε ότι δεν λογοκρίνουμε τα άρθρα και ότι αυτά εκφράζουν την άποψη των συντακτών.

- Παράπονα για άρθρο τους που δεν δημοσιεύτηκε. Και εδώ το θέμα ανάγεται στην κρίση της συντακτικής επιτροπής, στην πληθώρα της ύλης κ.λπ

Συμπερασματικά

Συνοψίζοντας όσα παρουσιάσαμε ξαναθυμίζουμε ότι τα γραπτά μένουν. Η εφημερίδα είναι σημαντικό εργαλείο για ένα Σύλλογο για την επίτευξη του σκοπού και της αποστολής του. Εκτιμούμε ότι δεν είναι δύσκολη στην έκδοση, απαιτεί όμως μεράκι και θέληση. Πιθανόν να εξεταστεί και η συνεργασία γειτονικών Συλλόγων.

Κλείνοντας προτρέπουμε όσους πιστεύουν στη χρησιμότητα της συνέχισης της έκδοσης να την στηρίξουν με όποιον τρόπο μπορούν.

Όλοι μαζί μπορούμε καλύτερα.

Σημείωση: Η παραπάνω εμπειρία από την έκδοση της εφημερίδας κατατέθηκε ως εισήγηση στο 27ο Οργανωτικό Συνέδριο στην Πρέβεζα.

Οι Σαρακατσαναίοι στη Μικρά Ασία 1914-1922

γράφει ο **ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΚΩΣΤΑΣ**,
Γεωπόνος-τ. Υ/δότης ΑΤΕ

Η Ελευθερία είναι δώρο του Θεού και το τίμημα για την απόκτησή της είναι πολύ ακριβό.

Η γωνιά της γης, που λέγεται Ελλάδα είναι γωνιακό και περιζήτητο οικόπεδο, που από αρχαιοτάτων χρόνων επιβουλεύτηκαν πολλοί εχθροί και επιχειρήσαν να το πάρουν, όπως και σήμερα το βιώνουμε. Γι' αυτό χρειάστηκαν Μαραθώνες και Σαλαμίνας και να κυθούν ποταμοί αιμάτων για να κρατηθεί Ελεύθερη η Πατρίδα μας.

Κι οι Σαρακατσαναίοι, "οι καταλαγαρότεροι Έλληνες" κατά τον Ευρυτάνα λόγιο πολιτικό Στέφανο Γρανίτσα δεν υστέρησαν αλλά συμμετείχαν σε όλους τους Αγώνες του Έθνους και ειδικότερα στη Νεότερη Ελληνική Ιστορία από την Ηρωική Κλεφτουριά, την Εθνική Παλιγγενεσία και το Θρυλικό 21 μέχρι τον Μακεδονικό Αγώνα, τους Βαλκανικούς Πολέμους 1912-13, τη Μικρασιατική Εκστρατεία, το ηρωικό 40 και μέχρι σήμερα.

Και το τίμημα ήταν βαρύ, όπως λέει κι ο Εθνικός μας ποιητής Κωστής Παλαμάς, δισέγγονος του διδασκάλου του Γένους Παναγιώτη Παλαμά, διευθυντή της Σχολής των Βραγκιανών των Αγράφων, του οποίου την αδελφή Αλεξάνδρα είχε παντρευτεί ο σαρακατσάνος αρχιστέλιγκας των Αγράφων Χρήστος Καψάλης, αργότερα θρυλικός προύχοντας του Μεσολογγίου με την πυρπόληση της Πυριτιδαποθήκης κατά την Ηρωική Έξοδο των Ελεύθερων Πολιορκημένων στις 10 Απριλίου 1826.

Η Λευτεριά δεν μετριέται με το στρέμμα, αλλά με της καρδιάς το πύρωμα μετριέται και με Αίμα!

1. Στην προεπαναστατική κλεφτουριά

με τον ευλογημένο από τον εθναπόστολο και Άγιο της εκκλησίας μας Κοσμά τον Αιτωλό και φημισμένο πρόδρομο της Απολυτρώσεως Αντώνη Κατσαντώνη, που ανακηρύχθηκε "Γενικός αρχηγός των κλεφτών και αρματολών απάσης της Ελλάδος" στην κλεφταρματολική σύναξη της Λευκάδας το 1807 παρουσία του μετέπειτα Κυβερνήτη Γιάννη Καποδίστρια και πλήθος άλλων κλεφταρματολών.

2. Ακολούθως τον Αγώνα της Εθνικής Παλιγγενεσίας του 1821 με τον Αρχιστρατηγό της Ρούμελης Γεώργιο Καραϊσκάκη, που γεννήθηκε από την Σαρακατσάνα Διαμάντω και σαν δόκιμη μοναχή Ζωή Ντιμισκή σε μια σπηλιά των Αγράφων, ανατράφηκε στο σαρακατσάνικο τσελιγκάτο, ανδρώθηκε στον Κατσαντωνάικο νταϊφά και δοξάστηκε στην Αράχοβα και σε πλήθος άλλων μαχών καθώς και με πολλούς άλλους Αγωνιστές (Βλαχοπουλαίοι, Μακρής, Γρ. Λιακατάς, Δημοτσέλιος, Σκαλτσοδήμος, Τσιόγκας, Γκούρας, Τζαχειλαίοι, Μάνταλος, Καραϊσκαίοι, Μαμούρης) και οικονομικούς χορηγούς του Αγώνα κ.α.

3. Συνέχισαν τον Αγώνα στα απελευθερωτικά Κινήματα 1854 και 1878 και συνέβαλαν αποφασιστικά στον Μακεδονικό Αγώνα για τη διάσωση της Μακεδονίας από τα αρπακτικά νύχια των Βουλγάρων και των Πανσλαβιστών.

4. Συμμετέχουν σαν στρατευμένοι και εθελοντές στους νικηφόρους Βαλκανικούς Πολέμους 1912-13 για τον διπλασιασμό της Ελλάδας και χερσαία ανατολικά σύνορα φτάνουν τον Νέστο ποταμό.

Η Μικρασιατική Εκστρατεία υπήρξε η δυσκολότερη επιχείρηση που ανέλαβε ο Ελληνικός στρατός μακριά από την μητροπολιτική Ελλάδα και μάλιστα σε ένα ακαθόριστο διεθνές περιβάλλον με μεγάλες οικονομικές δυσκολίες και μεγάλες προκλήσεις

αλλά και με σοβαρά λάθη και με κυριότερο τον Εθνικό Δικασμό με αμφίπλευρες ευθύνες, μακροχρόνιες και εθνικά επιζήμιες συνέπειες.

Η Μεγάλη Ιδέα, που ήθελε την απελευθέρωση από τον τουρκικό ζυγό των αλύτρωτων ομογενών αδελφών μας ήταν κυρίαρχη από το 1911 και η Οθωμανική Αυτοκρατορία εμφάνιζε στοιχεία κατάρρευσης από 1918. Έτσι, όταν τον Μάιο του 1919 γίνεται η απόβαση του Ελληνικού Στρατού στην Σμύρνη, που προκαλεί φρενίτιδα στον ελληνικό λαό και το βλέμμα όλων στρέφεται στην Βασιλεύουσα. Γιατί η Ελλάδα ήταν και είναι η μόνη βαλκανική χώρα, που συγκροτήθηκε χωρίς να έχει απελευθερωθεί η Πρωτεύουσα του Έθνους.

Στην γενική Επιστράτευση στρατεύονται και οι σαρακατσάνικης καταγωγής απόγονοι αγωνιστών αξιωματικοί όπως οι μετέπειτα στρατηγού

1. Σαρακατσάνος Δημήτριος από την Κρανιά Ολύμπου.
2. Σπανοβαγγέλης Θρασύβουλος από τον Αλμυρό, γιος θρυλικού ληπτοκαπετάνιου Σπανοβαγγέλη
3. ο Μαυρογιάννης Παναγιώτης, από τον Μωριά ταγ/ρχης ΠΒ και μετέπειτα υπ/γος και από τους συντελεστές του Έπους του 1940 με τον στρατηγό Χαρ. Κατσιμήτρο.
4. ο Βλαχόπουλος Βασίλειος συν/ρχης και μετέπειτα στρατηγός και βουλευτής Αιτωλοακαρνανίας, εγγονός του Αλεξάκη Βλαχόπουλου στρατηγού του Αγώνα 1821.
5. ο Αντ/χης ΠΒ Κατσαρός Γεώργιος του Νικολάου, εγγονός του κλεφταρματολού και χιλιάρχου αγωνιστή το 1821 ως Δ/κτής Μοίρας (ΠΒ), Συν/τος και Δ/σης (ΠΒ).
6. οι Γαλαίοι αδελφοί Αθανάσιος και Γεώργιος από τα Άγραφα απόγονοι των Γαλαίων, αγωνιστών του 1821. Μάλιστα ο Λ/γός τότε Αθανάσιος στην περιοχή Αφιόν Καραχισάρ ανδραγάθησε, όταν ο ταγ/χης Χαρ. Κατσιμήτρος τέθηκε εκτός μάχης και οι άλλοι δύο σκοτώθηκαν.

συνεχίζεται στη σελίδα 8

Οι Σαρακατσαναίοι στη Μικρά Ασία 1914-1922

γράφει ο **ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΚΩΣΤΑΣ**, Γεωπόνος-τ. Υδνής ΑΤΕ

Συνέχεια από τη σελίδα 7

Αναλαμβάνει την διοίκηση του τάγματος και διακρίνεται στην μάχη υπερασπιζόμενος το ύψωμα **Χασάν-Μπέλ** στις 13/8/1922.

Προβιβάζεται επ' ανδραγαθία και ο εκλεκτός φίλος του Κεμάλ στρατιωτικός Διοικητής μετά τις αποτυχημένες επιθέσεις ανακατάληψης του υψώματος, σε τηλεφωνική του κλήση αντί για απάντηση έσυρε το πιστόλι του και αυτοκτόνησε με το ακουστικό στο χέρι.

Λοχαγός Αθαν. Γαλής

και 7. ο λ/γός ΠΖ **Ψαρογιάννης Δημήτριος**, από την γενιά της Γκόλφως, συζύγου του Στρατάρχη της Ρούμελης Γεωρ. Καραϊσκάκη έπεσε νεκρός ηρωικά μαχόμενος στις 13/8/1921, και αρκετοί άλλοι

Οι σκηνίτες σαρακατσαναίοι από όλην την χερσαία χώρα επιστρατεύονται και υπηρετούν όπως όλοι οι έλληνες πολίτες. Ενδεικτικά αναφέρονται από **Μακεδονία** οι Σουλτογιάννης Δημήτριος (Μπούτος), Μπρόζος, Τσιλιγκίρης, από την **Θεσσαλία**, οι Σούκιος, Βαζουραίοι Νικόλαος και Ηλίας, Δημογιάννης Γκόβαρης, Καπετάνιος, από την **Ήπειρο** οι Θεόδ. Τσουμάνης και Βασ. Γόγολος, από την **Στερεά Ελλάδα** οι Γκαρίλας Φώτης, Μπακοστέργιος Κώστας, Ντρακούρας Χρήστος, Φαρφάλας Θεόδωρος, Τσιγαρίδας Γρηγόριος, Μπελτεργής Γεώργιος και Θωμάς, Γεώργιος Καλαμπαλίκης (παρασημοφορημένος με πολεμικό Σταυρό -από 1η ΜΠΖ 1/38 Τάγμα Ευζώνων) και πλήθος άλλων.

Κατά την **Μικρασιατική Εκστρατεία**, ο Αγραφιώτης, τότε Σχης Κονδύλης Γεώργιος εξόπλισε τους Σαρακατσαναίους της Θράκης κατά των κομιτατζήδων, που δρούσαν στην περιοχή και λεπτατούσαν τα χωριά και τα εθελοντικά

Αριστερά καθιστός ο Γεώρ. Καλαμπαλίκης με τους Θεόδωρο και Κώστα Καλαμπαλίκη.

Πολεμικός Σταυρός Γ. Καλαμπαλίκη

Γεώργιος Δημ. Μπελτεργής

Από αριστερά οι Θεόδ. Τσουμάνης και Βασ. Γόγολος

Θωμάς Δημ. Μπελτεργής

σώματα έδωσαν πολλές και σκληρές μάχες και τους ανάγκασαν να τραπούν σε φυγή.

Επίσης ο Σ/χης **Κώστας Μαζαράκης** (ο γνωστός καπετάν Ακρίτας από τον Μακεδονικό Αγώνα) ευρισκόμενος στην Θράκη συνεργάστηκε και πάλι με τους εκεί Σαρακατσαναίους, όπως εικονίζεται (φωτό).

Οι Σαρακατσαναίοι στρατευμένοι πολεμούν σαν

“άξιοι απόγονοι ενδόξων προγόνων”. Έτσι και ο γενναίος **Συν/ρχης Νικόλαος Πλαστήρας** ως **Δκτής του 5/42 Συντάγματος** είχε πολλούς Σαρακατσαναίους ευζώνους (τους γνώριζε σαν Αγραφιώτης και

τους αποκαλούσε **αρειμάνιους** - γενναίους σαν τον θεό Άρη πολεμιστές), που αναρριχήθηκαν στα βουνά του **Εσκή Σεχέρ**. Μετέφεραν στους ώμους σε κομμάτια τα ορειβατικά κανόνια πάνω στα χιόνια και νικώντας και διαλύοντας τους Τούρκους κατά μέτωπο έσωσαν εκατοντάδες στρατιώτες κατά την οπισθοχώρηση και πολλούς αμάχους. Λέει μάλιστα πως ένας αρειμάνιος και σωματώδης Σαρακατσανός λοχίας με διαλεκτούς ευζώνους καθάρισε το γεφύρι του διαβόλου (Σεϊτάν-Κεπρί) από τον Τούρκο εφέ (αρχηγό), που αποδεκάτιζε τις ελληνικές μονάδες.

Εδώ θα πρέπει να επισημάνω την εθελοντική προσφορά και την θυσία του **Θύμιου Γάκη**, γνωστού από την απαγωγή της Βασιλαρχόντισσας (Ευδοκίας Τζωανοπούλου μονάκριβης κόρης του Νικολάκη Αβέρωφ, αρχόντισσας του Μετσόβου). Ήταν μόνιμα εγκατεστημένος το 1919 στο χωριό Παπασλή της Μαγνησίας στην Μικρά Ασία με μεγάλη ιδιοκτησία. Εκεί αρχικά βοήθησε τον στρατό και φιλοξένησε πολλούς αξιωματικούς του Στρατού (Στρατηγός Ιωάννου, συν/ρχης Νικ. Πλαστήρας κ.α 52) καθώς και πολλούς Σαρακατσαναίους στρατιώτες π.χ Μπάρμπα Μπούτος Σουλτογιάννης, προσωπική μαρτυρία κ.ά).

Σχημάτισε και εξόπλισε αντάρτικο σώμα 70 χωριανούς του και μαζί με την δεκαμελή φρουρά πολεμώντας τις τουρκικές τσέτες δυνάμεις υπερχιλίων ανδρών. Στις 14 Ιουλίου 1919 σκοτώθηκε από σφαίρα, που τον βρήκε κατάστηθα. Την πατριωτική δράση του εξαίρει ο τότε αρχηγός της δεκαμελούς φρουράς και μετέπειτα ταγματάρχης Ιππικού Βασίλειος Ασμάκης στο βιβλίο του *Για την αγάπη της Πατρίδας*. Με την ανταλλαγή των πληθυσμών ο γιος του Βασίλης εγκαταστάθηκε και έζησε στην Άρτα. και η κόρη του Γαρέφω στα Καλύβια Τρικάλων παρασημοφορημένη για την πολεμική της δράση.

Μετά την λήξη των Βαλκανικών πολέμων η Τουρκία αρχίζει να καταπιέζει τους χριστιανικούς πληθυσμούς της Θράκης και της Μικράς Ασίας. Τα σαρακατσανικά τσελιγκάτα συνέχισαν να κινούνται στην Θράκη (Ανατολική -Δυτική). Επίσης, από τα γεγονότα της Ανατολικής Ρωμυλίας γύρω στα 1885 τσελιγκάτα με την βοήθεια Γάλλου πρεσβευτή ναυλώνουν καράβια και περνούν από τον Ελλήσποντο στα παράλια της Μικράς Ασίας. Καταγράφονται στην μητρόπολη Εφέσου σαν χριστιανοί Έλληνες ποιμένες από τα Ιωάννινα και είναι οι λεγόμενοι Ανατολιώτες (Βαζουραίοι, Γιαννωταίοι, Γιαννιός, Τέζας, Μουστάκας κ.ά.).

Όταν άρχισαν οι καταπιέσεις πολλοί θέλησαν και να περάσουν στην ελεύθερη Ελλάδα. Μετά από δύο αποτυχημένες προσπάθειες και την πληροφορία πως κινδυνεύουν μαζί με το βιό τους πούλησαν μέρος των κοπαδιών τους.

Πριν το Πάσχα του 1914 αποφασίζουν 80 οικογένειες για την μεταφορά τους στην Ελλάδα με πλοίο. Κατά την επιβίβασή τους στο καράβι ένας Τούρκος τραβάει το ζωνάρι του τσέλιγκα Δημ. Βαζούρα και πέφτουν απ'το “σελιάχι” (δερμάτινη ζώνη) οι κρυμμένες λίρες. Αμέσως αρχίζει η καταλήστευσή τους. Μετά την επιβίβασή τους τους έρριξαν μόνο λίγα ρούχα. Από το Δηκέλι της Μικρασίας και μέσω Μυτιλήνης, όπου καταγράφηκαν σαν πρόσφυγες, φθάνουν στην ελεύθερη Θεσσαλονίκη. Αρχικά στα Σφαγεία και στην συνέχεια στην ΒΙΑΜΥΛ όπου πέρασαν δυο μήνες κάτω από άθλιες συνθήκες (υγρασίας, ελονοσία κ.α) και είχαν 40 θανάτους. Απελπισμένοι αποφασίζουν να

βγούν σε βουνό και με μικρή κρατική βοήθεια το 1916 εγκαταστάθηκαν στον τούρκικο εγκαταλελειμμένο οικισμό Μπουρνασλί στον Χορτιάτη. Από εκεί μέχρι το 1940 πέρασαν στα γύρω χωριά και αργότερα μερικοί έφτασαν μέχρι την Θράκη και κοντά σε συγγενείς τους. Η παράδοση θέλει και το ιλαροτραγικό γεγονός, που αναφέρεται με το γνωστό τραγούδι “**Βαρκούλα κίνησε απ' τη Χιό**” και στο γεγονός του χαμού κατά την μεταφορά της νιόπαντρης γυναίκας του Τέζα, που επέστρεψε και μάταια αναζητούσε και δεν εύρισκε στη Χιό (πληρ. Γιαννιός Σπύρος)

Μετά την νικηφόρα προέλαση του εθνικού στρατού ακολούθησε η αποτυχημένη προσπάθειά του μετά τον Σαγγάριο ποταμό, αφού οι δυσκολίες τροφοδοσίας, η κόπωση και δυσμενείς συνέπειες του Εθνικού διχασμού και της διαφθοράς και η εξωγενής διεθνής απομόνωση τη Ελλάδος με τα ολέθρια πολιτικά λάθη έφεραν την οπισθοχώρηση και την καταστροφή του Μικρασιατικού και Θρακικού Ελληνισμού.

Ακολούθησε η Συνθήκη της Λωζάνης (24/7/1923), η Ανταλλαγή των Πληθυσμών και η απώλεια της Ανατολικής Θράκης και της Ελληνικότατης Μικράς Ασίας και του Πόντου. Η εξουθενωμένη οικονομικά Ελλάδα δέχτηκε 1,5 εκατομμύριο πρόσφυγες με όλες τις γνωστές σε όλους μας αρνητικές, αλλά και θετικές συνέπειες. Στους πρόσφυγες περιλαμβάνονται και τα τσελιγκάτα στην Ανατολική Θράκη που υπέστησαν λεπλάσια και ελάχιστοι εναπομείναντες σκηνίτες σαρακατσαναίοι σαν πρόσφυγες όπως οι Σμυρنيωταίοι κ.α στον Μοριά.

Το 2022 συμπληρώθηκαν 100 χρόνια από την Μικρασιατική καταστροφή που σαν Έλληνες πολίτες και οι Σαρακατσαναίοι

Τ Ι Μ Ο Υ Μ Ε

Α. τους **κληρικούς** επισκόπους-μτροπολίτες Σμύρνης Χρυσόστομο, Μοσχονοσίων Αμβρόσιο, Κυδωνιών Γρηγόριο, Ικονίου Προκόπιο, Ζήλων Ευθύμιο, Πατάρων Μελέτιο, Σεβαστείας Γερβάσιο, αλλά και τους αρχιμανδρίτες, ιερείς, διακόνους και μοναχούς της Ορθόδοξου Ελληνικής Εκκλησίας, που παρέμειναν πιστοί στο καθήκον δίπλα στον δοκιμαζόμενο ελληνισμό και μαρτύρησαν για τον Χριστό και την Πατρίδα.

Β. τα θύματα **τους αξιωματικούς και οπλίτες** του ενόπλων δυνάμεων, που έπεσαν αγωνιζόμενοι για την ελευθερία της πατρίδας ανάμεσα στους οποίους και πολλοί στρατευμένοι και εθελοντές Σαρακατσαναίοι.

Γ. τους **νεκρούς της γενοκτονίας του Μικρασιατικού, Ποντιακού και Θρακικού Ελληνισμού.**

Κλείνοντας στα δύσκολα χρόνια, που περνάει η Πατρίδα μας με τις διαδοχικές κρίσεις, τους κινδύνους και τις πολεμικές απειλές, που δέχεται, με το οξύτατο **δημογραφικό πρόβλημα**, (που συρρικνώνει σταδιακά την πατρίδα μας) και δεν λύνεται με τους πρόσφυγες αλλά με την ενίσχυση της ελληνικής παραδοσιακής και χριστιανικής οικογένειας.

Οι Σαρακατσαναίοι και όλοι οι Έλληνες μονοιασμένοι **γνωρίζοντας καλά την Ιστορία**, (γιατί δυστυχώς οι νέοι δεν μαθαίνουν σωστά κι όπως πρέπει και οι μεγάλοι την ξεχνάμε και γιατί οι λαοί, που ξεχνούν την Ιστορία, χάνονται)

Ε Ύ Χ Ο Μ Α Ι

ολόψυχα να κρατήσουμε τις ελληνοχριστιανικές παραδόσεις και την ιερή παρακαταθήκη των αείμνηστων προγόνων μας και να μείνουμε μακριά από τις σειρήνες του **εθνοκτόνου Διχασμού** και του **Διεθνισμού**

και να δώσει ο Θεός έναν νέο εθναπόστολο σαν τον Άγιο Κοσμά τον Αιτωλό για να αφυπνίσει το Γένος, έναν ηγέτη πατριώτη σαν τους ήρωες προγόνους μας Αντώνη Κατσαντώνη, Γιώργο Καραϊσκάκη και τον "μαύρο καβαλάρη" συν/χη Νικόλαο Πλαστήρα και ένα γνήσιο πατριώτη πολιτικό ηγέτη σαν τον Εθνομάρτυρα και "άγιο της πολιτικής" Ιωάννη Καποδίστρια, ώστε η Ελλάδα, μας να μεγαλοουργήσει και να δοξαστεί πάλι με έργα Ειρήνης, Προόδου και Πολιτικής Ανάπτυξης.

Οι Επισιότητες

Απόλαυσα τα δυο άρθρα στο τελευταίο φύλλο της εφημερίδα μας. Αυτό του κ. Ευριπίδη Μακρή με τίτλο «Ο τελευταίος της Ασπράκας» και ο «Πρόλογος» του κ. Θεόδωρου Γόγολου, για το βιβλίο του Η. Κάλλη *Το χωριό μας και η ένωση των τριών*.

Ο Ηλίας Κάλλης, φωτισμένος Σαρακατσάνος, που επιμένει με τα βιβλία του να είναι και συγγραφέας. Μου λέει μια μέρα, όταν πρωτογνωριστικάκαμε: «Από σένα περιμένω πολλά.»

Κράτιστα, αγαπιτέ μου Ηλία, αυτή την ευχή, αυτή την παρότρυνση και όπως βλέπεις, έβαλα και εγώ ένα μικρό λιθαράκι στην εφημερίδα μας με κάποια μικρά λαϊκά και απλά κείμενα, χωρίς να έχω σκεφτεί εκείνα τα λόγια σου. Αυθόρμητα ήρθαν όλα. Η πρόβλεψή σου όμως ήταν σημαντική και καθοριστική. Φαίνεται πως ένας συγγραφέας, ξέρει τι λέει. Ξέρει να διαβλέπει, ξέρει να μαντεύει.

Αυτό θέλω να κάμω και σήμερα, όμως με ένα εντελώς διαφορετικό θέμα που δεν αφορά την ποιμενική ζωή. Σιγά σιγά αυτή η ζωή αλλάζει και οι νέοι άνθρωποι στρέφονται πια σε άλλα επαγγέλματα, με κατεύθυνση την ειδίκευση σε διάφορες τέχνες και σε σπουδές στα πανεπιστήμια. Τα ευλογημένα πρόβατα που μας μεγάλωσαν με το γάλα τους και φτάσαμε ως εδώ, θα είναι πια παρελθόν στη μορφή που το ζήσαμε εμείς και θα εξελιχθούν τα επαγγέλματα αυτά, σε επιχειρηματικές πλέον μονάδες, για την παραγωγή των αναγκαίων προϊόντων που χρειάζεται ο άνθρωπος.

Γι' αυτό και το άρθρο μου στρέφεται αυτή τη φορά, στην κατεύθυνση των σπουδών και του δίνω τον τίτλο: «Οι Επισιότητες». Ειδικότερα, αναφέρω, πώς γίνονται οι σπουδές στο εξωτερικό όπως τις έζησα κι εγώ.

Είχα ένα φίλο, τον Αποστόλη Δ. που δεν ζει πια, ο οποίος μου χάρισε το βιβλίο του: *Οι Φοιτητές του Βορρά*. Έλεγε και ματάλεγε: «Αφού την έφαγα στις Πανελλήνιες στην Ελλάδα, πήρα τον δρόμο για τον Βορρά».

Ψηλός, επιβλητικός, αυστηρός, έξυπνος, γοπευτικός, Αθηναίος, καλός στα μαθήματα και δυνατός επιχειρηματίας, αργότερα στον Πειραιά. Ο Αποστόλης στο βιβλίο του, περιγράφει τις περιπέτειες των εξετάσεων, απόκτησης του προδιπλώματος μηχανικού στο Γκράτς (Graz) της Αυστρίας. Το Γκράτς είναι σχετικά κοντά στην Ελλάδα και είχε εκείνα τα χρόνια πάρα πολλούς Έλληνες φοιτητές. Για τη συνέχιση των σπουδών του και την απόκτηση του διπλώματος μηχανικού, ο Αποστόλης, έκανε μεταγραφή και μεταπήδησε στη Γερμανία, όπου τον γνώρισα κι εγώ.

Στα γερμανόφωνα κράτη, ο τρόπος διεξαγωγής των εξετάσεων στα πανεπιστήμια είναι περίπου ο ίδιος, απ' όσο γνωρίζω, αλλά και από αυτά που περιγράφει ο Αποστόλης και τα έζησα και εγώ ακριβώς έτσι και μου τα θυμίζει τώρα, μετά από πενήντα και πλέον χρόνια. Τόσο πολλά!

Το ενδιαφέρον είναι ότι ο Αποστόλης, περιγράφει με ταλέντο τις λεπτομέρειες των εξετάσεων στα διάφορα μαθήματα, βήμα-βήμα, με ακρίβεια, σοβαρότητα αλλά και χιούμορ πολλές φορές, που προκαλεί και το γέλιο που το έχουμε ανάγκη στον καιρό μας.

Το βιβλίο είναι γραμμένο σε αυτόνομες, ξεχωριστές ιστορίες η κάθε μια. Και περιέχει εκτός από τις εξετάσεις και την υπόλοιπη ζωή των Φοιτητών του Βορρά.

Διαλέγοντας μερικές από αυτές, κυρίως των εξετάσεων, σκέφτηκα να αναδημοσιεύω μία εξέταση μαθήματος, κάθε φορά, εφόσον η συντακτική επιτροπή το εγκρίνει, επειδή ξεφεύγει από το ποιμενικό περιεχόμενο της εφημερίδα μας.

Περιττό να πω, πως έχω πάρει την άδεια από τους οικείους του Αποστόλη για αυτή την αναδημοσίευση.

Το πρώτο άρθρο που διάλεξα να δημοσιεύ-

σω, σαν αρχή, είναι αυτό των Μαθηματικών, που είναι η βάση για στις επισιότητες των τεχνικών επαγγελμάτων.

«Εν αρχή ην τα μαθηματικά» λοιπόν. Και το εξεταζόμενο μάθημα: «Μαθηματικά Ι».

Χωρίς άλλα λόγια σας το παραδίδω αυτούσιο.

Για την αναδημοσίευση,
Γιάννης Καρβούνης
Δεκέμβρης 2022

Μαθηματικά Ι

Με βήμα παρέλασης έφτασα στην πόρτα του Πολυτεχνείου. Την έσπρωξα και μπήκα μέσα.

Φόραγα το μοναδικό μου κουστουμάκι. Σκούρο μπλε, άσπρο καθαρό πουκάμισο, μόλις το 'χα πάρει από το καθαριστήριο, ασπιά γραβάτα και καλογουαλισμένα μαύρα παπούτσια.

Αυτή τη «μεγάλη στολή» τη φόραγα για να τιμίσω τον καθηγητή, που σε λίγο θα με εξέταζε. Έτσι ήτανε τότε έθιμο στο Γκράτς.

Όποιος το πρωί φόραγε επίσημο κουστούμι κι ήτανε καλογουαλισμένος, καλοχτενισμένος και καλοξυρισμένος, πήγαινε για εξετάσεις.

Τότε τους σεβόμασταν τους καθηγητές και τους τιμούσαμε. Δεν τους ψηφίζαμε και τους κόβομε, όπως γίνεται σήμερα.

- Περάστε, χερ κολλέγκε (κύριε συνάδελφε), μου είπε ο Μπάουλε, ο καθηγητής των μαθηματικών. Πρόσφατα είχε κάνει και πρύτανις του Πολυτεχνείου.

Το χερ κολλέγκε, κουδούνισε στ' αυτιά μου. Εμένα τον φοιτητούλη του δευτέρου εξαμήνου. που ακόμα δεν μιλούσα γερμανικά, με είπε «κύριε συνάδελφε»!

Αυτό μου έδωσε κουράγιο και το τρέμουλο που είχα στον προθάλαμο, άρχισε να εξαφανίζεται.

- Γκούτεν μόργκεν, χερ προφέσσορ, ψιθύρισα.

- Νέμεν ζι πλατς, μπίττε. Ιρ στούντιενμπουχ, μπίττε (Καθήστε παρακαλώ. Το βιβλίο σας σπουδών, παρακαλώ).

Αυτό το μπίττε στην αρχή το έβρισκα γελάιο. Κάθε λίγο και λιγάκι μπίττε και μπίττε, μου έδινε στο νεύρα.

Τώρα όμως μου φάνηκε σαν βάλσαμο.

Μου ανέβαζε την αυτοπεποίθησή. Κάτι σαν να εξωτερικεύε την εκτίμηση του καθηγητή για τον κουστουμαρισμένο φοιτητούλη, που έδινε την πρώτη του εξέταση.

Μαθηματικό Ι

Μακροπρόσωπος ψηλός, ασπρομάλλης με χωρίστρα στη μέση φόραγε την άσπρη ποδιά του, σαν γιατρός και στο αριστερό χέρι τα δύο ρολόγια του. Ποτέ δεν τόλμησα κανείς φοιτητής να τον ρωτήσει γιατί φόραγε δυο ρολόγια.

Μπορεί αυτός να μας αποκαλούσε συνάδελφους αλλά εμείς ποτέ δεν είχαμε το θάρρος να τον ρωτήσουμε κάτι τέτοιο.

Η δημοκρατικότητα των καθηγητών στο Πολυτεχνείο του Γκράτς ήτανε παροιμιώδης.

Ο Μπάουλε κάθε πρωί ερχότανε στο Πολυτεχνείο με ένα παλιό σκουριασμένο ποδήλατο.

Μια φορά θυμάμαι ο δρόμος είχε πιάσει πάγο. Σε μια στροφή κοντά στο Πολυτεχνείο, γλυστράει το ποδήλατό μου και πάρε με κάτω.

Σε μικρή απόσταση από πίσω ερχότανε κι ο Μπάουλε με το σκουριασμένο του ποδήλατο. Το δικό μου πέσιμο τον ανάγκασε να φρενάρε απότομα. Πάρ' τον κι αυτόν κάτω.

- Κύριε συνάδελφε, στον πάγο πρέπει να προσέχουμε, μου είπε φιλικότατα.

- Γιαβόλ, χερ προφέσσορ, επιβεβαίωσα κι εγώ και συνεχίσαμε με τα πόδια ο ένας πλάι στον άλλο σέρνοντας τα ποδήλατά μας

Του παραδίνω το βιβλίο σπουδών μου, το στούντιενμπουχ, αυτά το μαύρο στενόμακρο βιβλίο με το χοντρό εξώφυλλο που ήτανε διπλωμένο σαν τετράδιο για να μπαίνει στην

κωλότσεππ.

- Ω, βλέπω είσθε Έλλην εξ Αθηνών!

- Μάλιστα, κύριε καθηγητή.

- Μιλάτε γερμανικά;

- Λίγα, κύριε καθηγητή.

- Ευτυχώς που τα μαθηματικά δεν είναι φιλολογία. Η μαθηματική σκέψη δεν θέλει γλώσσα, είναι διεθνής. Άλλωστε η λέξη Ματεμάτικ είναι ελληνική. Έτσι δεν είναι;

- Μάλιστα, κύριε καθηγητή, είπα εγώ, παρ' όλο που μερικές λέξεις δεν τις έπιασα. Κατάλαβα τι εννοούσε περίπου. Άλλωστε, έτσι όπως ρώτησε, έπρεπε να του πω «μάλιστα».

- Ήθελα πάντα να επισκεφθώ την Αθήνα. Δεν τα κατάφερα όμως ακόμα. Ίσως όταν συνταξιοδοτηθώ.

Χαμογέλασα αμήχανα.

Κατάλαβε κι αυτός, ότι δεν τα έπιασα όλα.

Χαμογέλασε.

Έβγαλε ένα χοντρό στυλό με χοντρή πένα από την εξωτερική τσέπη της άσπρης μπλούζας του και έγραψε πάνω σ' ένα χαρτί ένα ιντεγκράλ (ολοκλήρωμα).

- Παρακαλώ, λύστε το.

«Έλα Χριστέ και Παναγιά», προσευχήθηκα μέσα μου εγώ. Έτσι έλεγε η μάνα μου, όταν άρχιζε κάτι σπουδαίο.

Ξεκινάμε.

Πράγματι, χωρίς δισταγμό και με μια καταπληκτική διαύγεια που χαρακτήριζε πάντα τις εξετάσεις μου, σε αντίθεση με τη θολούρα, την αβεβαιότητα και το φόβο που επικρατούσε στο μυαλό μου μέχρι τον προθάλαμο, άρχισα να λύνω το ολοκλήρωμα.

Αυτός παρακολουθούσε και όταν τελείωσα ευχαριστήθηκε.

Μετά μου έδωσε μια εξίσωση με «ιξ-ύψιλον» και μου είπε να την παραστήσω γραφικά

Το έκανα με ευχέρεια και μάλιστα, όταν ζωγράφισα την «κούρβα» χρησιμοποίησα και χρωματιστά μολύβια.

Ο καθηγητής ευχαριστήθηκε.

Την τρίτη του ερώτηση δεν την θυμάμαι πια, μου φαίνεται ήτανε μια αμπλάιτουνγκ, μια διαφορετική εξίσωση πρώτου βαθμού, την έλυσα κι αυτή.

Εκείνο που δεν θα ξεχάσω ποτέ μου ήτανε το:

- Γκρατουλίρε, χερ κολλέγκε. (Συγχαρητήρια, κύριε συνάδελφε). Ζι χάμπεν ίρε πρύφουνγκ μιτ γκουτ μπεστάντεν. (Περάσατε την εξέτασή σας με «καλώς».)

Μου άπλωσε το χέρι.

Εγώ σπκώθηκα, του 'δωσα το δικό μου και υποκλίθηκα βαθιά. Με αυτό το χαρακτηριστικό λύγισμα του σβέρκου, χωρίς να καμπουριάζει η πλάτη.

- Ντάνκε σεν, χερ προφέσσορ! (Ευχαριστώ πολύ, κύριε καθηγητή), είπα και μάζεψα βιαστικά τα χαρτιά μου και τα μολυβιά μου, τσουβαλιάζοντάς τα στον πέτσινο χαρτοφύλακά μου, χωρίς να τον κλείσω.

- Αουφβιντερζέεν, χερ προφέσσορ! Αυτό το «αουφβιντερζέεν» το εννοούσα κυριολεκτικά. Στον Μπάουλε θα έπρεπε να δώσω του χρόνου και Μαθηματικά ΙΙ και σαν ηλεκτρολόγος, στην δεύτερη στάατς-πρύφουνγκ (πτυχιακές εξετάσεις) και Μαθηματικά ΙΙΙ.

Κλείνοντας πίσω την πόρτα βρέθηκα στον μακρύ διάδρομο.

Ο ενθουσιασμός μου δεν είχε πια συγκρότημα. Είχα περάσει το πρώτο μου μάθημα. Ήμουν πια πραγματικός φοιτητής.

- Πουτάνες θάλασσες, που σας γαμούν τα ψάρια!... αναφώνησα και όρμησα στον μακρύ διάδρομο με μεγάλες δρασκελιές.

Το μακρύ μπλε σακκάκι και η ασπιά γραβάτα ανεμίζανε. Τα μυτερά ελληνικά μαύρα σκαρπίνια μου κλωτσούσανε τον αέρα, ενώ οι Αυστριακοί κοιτούσαν έκπληκτοι αυτόν τον έξαλλο μεσογειακό τους συνάδελφο, τον μεθυσμένο από τη χαρά της επιτυχίας. Ήτανε ο πρώτος κρικόκ μας αλυσιδίας που έπρεπε κρικόκ-κρικόκ να συμπληρωθεί για να φτάσω κάποτε μέχρι την άγκυρα του διπλώματος.

Τα σαρακατσάνικα τραγούδια, κληρονομιά των προγόνων μας (χθες – σήμερα – αύριο).

Συνέχεια από την σελίδα 1

του Νίκου Μ. Γιαννακού

Η κομπανία δεν ήξερε τα τραγούδια μας και τότε άρπαξα την ευκαιρία και ήρθα πρώτη φορά σε επαφή με το μικρόφωνο, και ήταν η αιτία να γίνω τραγουδιστής. Όπως μου δόθηκε και η δεύτερη ευκαιρία τον Μάιο του 1981 στο αντάμωμα στο Περτούλι. Είπα το τραγούδι "Πέρα εδώ στον έλατο". Για να δούμε τι έκανα εγώ γι' αυτό το σαρακατσάνικο τραγούδι, με σεβασμό στους άλλους τραγουδιστές, θα μιλήσω τι έκανα εγώ και φυσικά στο τέλος τι κάναμε όλοι μαζί. Εγώ το Σαρακατσάνικο τραγούδι τα αντάμωσα μέσα στα κονάκια, στους αρραβώνες και στα κουρμπάνια. Εκεί άκ'σα τον πρώτο ν'χό. Τραγούδια της τάβλας, όπως «Καλώς ανταμωθήκαμε εμείς οι ντερντελήδες», «Κάτω στον Άγιο Θεόδωρο, στον Άγιο Κωνσταντίνο», «Χίλιως καλώς τον πύραμαν, τούτο το νοικοκύρη» «Πήρεν ο Μάρτης 12» «Πέρα εδώ στον έλατο» και άλλα πολλά.

Τα τραγούδια της τάβλας γράφτηκαν όπως ακριβώς τα έλεγαν οι γερόντοι. Άλλος ν'χός τα τραγούδια τα τσάμικα «Αιντε μωρέ», έχουμε πάρα πολλά δεκάδες θα έλεγα. Παραδείγματος χάρη «Κράτα καμμένε Έλυμπε», «Τώρα είναι νύχτα ποια να ιδώ», «Ποιος καταριώται το Μωριά», «Το τίνος είναι τα άλογα», «Για βγάτε να αγναντέψουμε τις Αγραφιώτοπούλες». Εδώ, για παράδειγμα, ένα τραγούδι όπως παλιά και πώς το βάλαμε στο χρόνο. Παραδείγματος χάρη, «Αιντε μωρέ, κράτα καμμένε Έλυμπέ», αργά. Άρα ο στίχος είναι ο ίδιος, το χρώμα του το ίδιο, το ύφος του τραγουδιού δεν άλλαξε. Εκείνο που άλλαξε προς το καλό είναι που τα βάλαμε στο χρόνο να χορεύονται.

Άρα εδώ δεν έγινε καμία ζημιά παρά μόνο σώσαμε τα τραγούδια μας, διότι τραγούδι που δεν χορεύεται, χάνεται. Άλλος ν'χός παραδείγματος χάρη «Βάλε κρασί στο μαστραπά», «Θέλω να τα καταραστώ τα τρία βιλαέτια», «Λενίτσα μου τον άντρα σου», «Εριξα τα ματάκια μου», «Να χα κρασί Γιαννιώτικο». Ένα παράδειγμα, πώς τότε αργά, πώς τώρα χρονικά. Τραγούδι: «Θέλω να τα καταραστώ τα τρία βιλαέτια». Άρα και εδώ σώσαμε και αυτά τα τραγούδια σε αυτόν τον ήχο. Έχουμε πολλά τσάμικα που το καθένα έχει το δικό του ήχο, όπως «Χορεύουν τα κλεφτόπουλα», «ο Γιώργης εξεκίνησε», «Μες στις σμυρτιάς στο διάσυλο», «Τα ξένα τα μπιζέρισα», «Κάθεται η Μάρω κάθεται» και άλλα πολλά.

Έχουμε τα τσάμικα, τα λεγόμενα «καμπίσια», όπως «Τι να της κάνω της καρδιάς», «Γλυκοχαράζουν τα βουνά», «Ψηλά βουνά κι απάττα». Αυτά δεν είναι τραγούδια του κάμπου. «Καμπίσιο» είναι όρος μουσικός.

Ανάλυση του σαρακατσάνικου στίχου

Τη χρονιά που ήρθα στο πανεπιστήμιο της Μακεδονίας να διδάξω το σαρακατσάνικο τραγούδι στο τμήμα μουσικολογίας, δίδασκε ο καθηγητής της μουσικολογίας Γιώργος Πατρώνας. Βαθύς γνώστης της μουσικής και της Ελληνικής παράδοσης. Όταν του ανέλυσα μερικούς στίχους των τραγουδιών μας και ειδικά από το τραγούδι "Θέλω να τα καταραστώ τα τρία βιλαέτια», εντυπωσιάστηκε από το στίχο και είπε: «ασχολήθηκε κανένας με το σαρακατσάνικο στίχο;» Του απαντήσαμε όχι και μίλησε για κάποια προγράμματα. Ας το δούμε για να το προχωρήσουμε.

Άλλος ήχος είναι τα τραγούδια "στα τρία" και αυτά ήταν αργά. Παραδείγματος χάρη, το «Πέντε μήνες γκιζερούσα», όπως τότε αργά και πώς τώρα χρονικά. Εδώ παρατηρούμε ότι πολύ λίγα έχουν τον ίδιο ήχο. Τα περισσότερα έχουν το καθένα το δικό τους ν'χό, παραδείγματος χάρη «Πέντε μήνες γκιζερούσα», «Μάνα κορίτσια που είδα εγώ», «Κάτω στον κάμπο Μόρφω μου τον πλατύ», θα μπορούσα να αναφέρω δεκάδες τραγούδια.

Επίσης στα τρία έχουμε και κάποια τραγούδια που έχουν διαφορετικό δρόμο, όπως «Στην πόρτα και στο αλώνι σου», «Να ήμουν πουλί στα Γρεβενά», «Τι να την κάνω τούτη νια» και άλλα πολλά. Άρα, και εδώ σώσαμε τα τραγούδια μας. Ο στίχος, το χρώμα και το ύφος ίδιο όπως και το τραγούδι «Σαν μπαίνεις βγαίνεις στο χορό», είναι στα τρία και γυρνάει στο καλαματιανό.

Έχουμε και τα συρτά, όπως και αυτά ήταν αργά. Συρτά είχαμε λίγα μετρημένα στα δάχτυλα, παραδείγματος χάρη «Σιγαλά βρέχει ο ουρανός», «Στα βουνά που γύριζα», «αγαπημένη μου» «τον Αριστείδη» και

«Γιάννενα, Γιαννάκινα».

Εμείς εδώ στην Ήπειρο, αλλά και σε άλλα μέρη της Ελλάδας, όπως στη Θεσσαλία, τη Στερεά Ελλάδα, στην Πελοπόννησο, στην Αιτωλοακαρνανία δεν έχουμε τους χορούς και τα τραγούδια όπως την "Κάτσα", τον "Σταυρωτό", τη "Λιάκενα", το "Κτσαδικό" και το διπλό χορό «Την άκρη άκρη το γιαλό». Είναι τραγούδια σαρακατσάνικα, και σωστά τα βάλαμε στα χορευτικά μας και χορεύονται σε όλη την Ελλάδα.

Θα αναφερθώ σε δύο άλλους ρυθμούς τραγουδιών, σε δύο τραγούδια, όπως "Η τριανταφυλλιά" και ο "κλειστός χορός" τα οποία απαγορεύονται από την Ομοσπονδία μας. Να δούμε γιατί απαγορεύονται. Η "τριανταφυλλιά" έχει στίχο, χρώμα, ύφος σαρακατσάνικο. Έχει μέσα της σ' είδα συβασμένη (σαρακατσάνικη λέξη). Αυτό τα λέει όλα, άρα εκείνο που μας ενοχλεί είναι ο ρυθμός που είναι Ζαγορίσιος. Απόδειξη : 42 χρόνια έχω σε αυτό το επάγγελμα, δεν το χόρεψε ποτέ μα ποτέ Ζαγορίσια, παρά μόνο το χορεύουν τα δικά μας κορίτσια, οι δικές μας γυναίκες. Δεν το χορεύουν οι Ζαγορίσιοι, απλά γιατί είναι σαρακατσάνικο. Ο άλλος χορός είναι ο "κλειστός" ο οποίος χορεύεται και τραγουδιέται στα Άγραφα και στην ευρύτερη περιοχή της Ευρυτανίας, δηλαδή στον τόπο της καταγωγής μας. Παραδείγματος χάρη : λέει το δικό μας ας πούμε «άντε μωρέ για βγάτε να αγναντέψουμε τις Αγραφιώτοπούλες». Λέει ο κλειστός «άντε 9.000 πρόβατα και 9.000 γίδια», δηλαδή μιλάμε όχι για πρώτα ξαδέφια αλλά για αδέρφια. Άρα τι μας χωρίζει; Στην ουσία τίποτα. Διότι ο χορός αυτός είναι τσάμικος, γυρνάει σε καλαματιανό. Η διαφορά είναι που πιάνονται σταυρωτά όπως είναι ο διπλός χορός «Την άκρη άκρη το γιαλό».

Κατά την ταπεινή μου άποψη αυτοί οι δύο χοροί πρέπει να ενσωματωθούν στους χορούς μας. Το σαρακατσάνικο τραγούδι από την παρακμή που είχε πέσει άνηθισε, μεγαλούργησε και σήμερα ακούγεται σε κάθε γωνιά της πατρίδας μας και όχι μόνο. Άρα, σωστά τα γράψαμε, έτσι όπως τα γράψαμε, δηλαδή χρονικά έχουν ρυθμό και χορεύονται. Διότι υπήρχαν φωνές που έλεγαν πρέπει να γραφτούν όπως τραγουδιόνταν παλιά. Το ξαναλέω, τραγούδι που δεν χορεύεται χάνεται,

Οι καιροί είναι πονηροί και δύσκολοι. Το ποτάμι κατέβασε και σαρώνει ό,τι βρει μπροστά του (κούτσουρα, πέτρες και ό,τι μπορεί να φανταστεί κανείς). Μέσα λοιπόν σε αυτούς τους δύσκολους καιρούς νιώθω μία ικανοποίηση μέσα μου, που κατάφερα, με το δικό μου τρόπο, να περάσω και να μεταδώσω τα τραγούδια μας στις νέες γενιές. Άλλωστε, είναι υποχρέωσή μου να το κάνω. Τα παιδιά μας γνώρισαν τα τραγούδια μας μέσα στους Συλλόγους στα αντάμωματα και φυσικά πέρασε μέσα τους η φωνή του τραγουδιστή που έδωσε το στίχο των τραγουδιών μας, που μιλάνε για τα βουνά, για τα χειμαδιά, για τη στράτα, για το φθινόπωρο, για την αγάπη. Όταν βλέπω τα παιδιά μας να χορεύουν και να τραγουδάνε, λέω μέσα μου «πως οι δημιουργοί αυτών των τραγουδιών από κει ψηλά που είναι θα χαίρεται η ψυχή τους», διότι η κληρονομιά που μας άφησαν δεν πήγε χαμένη. Τώρα, καινούργια τραγούδια πρέπει να γράφονται ναι ή όχι; Η γνώμη μου είναι ναι, διότι η παράδοση συνεχίζεται. Έχω γράψει ένα τραγούδι για το Περτούλι. Το αντάμωμα στο Περτούλι για τους νέους μας είναι παράδοση, όπως και η σαρακατσάνικη στάνη στο Γυφτόκαμπο, η σαρακατσάνικη στάνη στην Πρέβεζα και άλλα αντάμωματα, όπως Μπουζάλα, Λιβαδίτη, Βελούχι, Παρνασσός.

Τη "Βασιλική" εγώ την έχω γράψει, έχει κάνει καμία ζημιά; Φυσικά και όχι. Απεναντίας χορεύεται και τραγουδιέται σε όλη την Ελλάδα. Οι νέοι τραγουδιστές πρέπει να προσέξουν τον στίχο, το χρώμα και το ύφος του τραγουδιού, να είναι σαρακατσάνικο.

Για να κάνω αυτή την εισήγηση δεν την έκανα τυχαία, έχω κάποιους προβληματισμούς και αγωνίες, που πιστεύω πως τις ίδιες αγωνίες έχετε και εσείς. Για αυτό θέλω τους προβληματισμούς μου και τις αγωνίες μου να τις μοιραστώ μαζί σας. Διότι ό,τι πετύχαμε μέχρι σήμερα το πετύχαμε γιατί είμαστε ενωμένοι και έτσι θα προχωρήσουμε.

Είπαμε για το χθες, για το σήμερα, πού πάμε αύριο; Δυστυχώς ο δρόμος είναι μονόδρομος. Θα έλεγα πως

είναι πιο δύσκολα τώρα από το 1980, δηλαδή πριν 40 τόσα χρόνια.

Επειδή, λόγω της δουλειάς μου, γνωρίζω πρόσωπα και πράγματα θα είμαι συγκεκριμένος.

Μου έχουν πει κατά καιρούς Σαρακατσάνοι που έχουν ζήσει τη σαρακατσάνικη ζωή, «Νίκο κάναμε ένα λάθος που δεν στείλαμε τα παιδιά μας στο σύλλογο». Τα παιδιά αυτά σήμερα δεν έχουν να θυμηθούν κάτι από τη δική μας παράδοση, απεναντίας τα παιδιά που πέρασαν από τους συλλόγους, σήμερα στέλνουν τα παιδιά τους στους συλλόγους. Αυτό ξέρετε πώς λέγεται, αυτό λέγεται συνέχεια της παράδοσης. Ένα άλλο παράδειγμα, φέτος στο αντάμωμα στη Σαρακατσάνικη στάνη στο Γυφτόκαμπο, είδα πολλά μικρά παιδάκια και ρώτησα κάποιους γονείς γιατί τα ταλαιπωρείτε τα παιδιά; Απάντηση: πρέπει να έρθουν εδώ να κοιμηθούν στη σκηνή και να τους εξηγήσουμε για τη ζωή των Σαρακατσαναίων. Άρα, πρέπει να βρούμε τον τρόπο να πείσουμε τους γονείς που για τον άλφα ή βήτα λόγο δεν στέλνουν τα παιδιά τους στο σύλλογο, να τους εξηγήσουμε ότι δεν έχουν να χάσουν τίποτα παρά μόνο να κερδίσουν. Ο ομιλών αυτά τα έχει κάνει πράξη και θα συνεχίσει να δίνει τον αγώνα του.

Θα σας πω δύο παραδείγματα. Κάποτε στα Γιάννενα λέω σε έναν Σαρακατσάνο που τα παιδιά του τα είχε σε άλλο χορευτικό, «γιατί Θανάση δεν στέλνεις τα παιδιά στο σύλλογο (Α.Σ.Η);» η απάντησή του: «τι να τα στείλω αφού εκεί μαθαίνουν μόνο σαρακατσάνικα». «και ποιος σου το είπε αυτό», «Ε, αφού έτσι είναι» είπε, διότι υπάρχει αυτή η καραμέλα που κυκλοφορεί ότι στους συλλόγους μας μόνο σαρακατσάνικα μαθαίνουν. Λέω την Κυριακή 8:00 η ώρα έλα στα γραφεία της Αδελφότητας. Πράγματι ήρθε, και όταν είδε να διδάσκονται όλοι οι χοροί της Ελλάδας μάζωνε τις πλάτες και όντως τα παιδιά του τα έφερε στην Αδελφότητα.

Ένα άλλο παράδειγμα: Λέει κάποιος, γιατί να τα φέρω στους Σαρακατσάνους, το ίδιο δεν είναι και στους Βλάχους και στους Ηπειρώτες; Εδώ θέλει να έχεις τα επιχειρήματα να τους πείσεις ότι δεν είναι το ίδιο. Ποια είναι τα επιχειρήματα ; Τα έχω κάνει πράξη και με αποτέλεσμα.

Πρώτον θα τα φέρεις τα παιδιά σου σε μας για να μάθουν την καταγωγή τους, να μάθουν την ιστορία των προγόνων τους. Δεύτερον θα γνωρίσουν πιθανόν δεύτερα ή τρίτα ξαδερφάκια τους. Τρίτον θα φορέσουν τη φορεσιά των προγόνων τους. Τέταρτον θα μάθουν τα τραγούδια μας και τους χορούς μας. Τα παιδιά δεν θα αισθάνονται ξένα, ο Σύλλογος προσφέρει ζεστασιά. Αν δεν υπήρχαν αυτοί οι Σύλλογοι, σήμερα δεν θα ήμασταν εδώ.

Τα Δ.Σ θα σπκώσουν όλο το βάρος, εμείς θα είμαστε δίπλα τους. Στις μικρές πόλεις είναι εύκολο, στις μεγάλες πόλεις, αν χρειαστεί, να πάρουμε τους σχολικούς καταλόγους και να βρούμε όλα τα Σαρακατσάνικα. Το επώνυμο είναι γνωστό, οπότε θα βρούμε την άκρη. Δεν περισσεύει κανένας. Ό,τι πετύχαμε ως εδώ το πετύχαμε όλοι μαζί, και από δω και πέρα πάλι όλοι μαζί θα πάμε στο αύριο.

Προτάσεις:

Να γίνει μία ημερίδα για το σαρακατσάνικο τραγούδι.

Η πρόταση του καθηγητή μουσικολογίας κ. Πατρώνας για την ανάλυση του σαρακατσάνικου στίχου να γίνει πράξη.

Να πάμε σπίτι το σπίτι να έρθουν τα παιδιά μας στους Συλλόγους μας και στο χορευτικά μας.

Να υπάρχει όρος στα χορευτικά μας σε κάθε εμφάνιση να συμπεριλαμβάνεται το τσάμικο τραγούδι «Αιντε μωρέ».

Να ενσωματώσουμε στους χώρους μας την «Τριανταφυλλιά» και το «Κλειστό».

Κατά την ταπεινή μου γνώμη και την εμπειρία που έχω, σώσαμε το θησαυρό που κληρονομήσαμε από τους προγόνους μας. Και όχι μόνο τον σώσαμε, υπήρχε χθες, υπάρχει σήμερα και θα υπάρχει και αύριο.

Τα σαρακατσάνικα τραγούδια τα υπηρέτησα και τα υπηρετώ με ευλάβεια και με σεβασμό, όπως τους αξίζει.

Σημείωση: Το παραπάνω κείμενο ήταν εισήγηση του Ν. Γιαννακού στο 27ο Οργανωτικό Συνέδριο της ΠΟΣΣ στην Πρέβεζα

Άγνωστα και σπάνια κείμενα για τους Σαρακατσάνους

Οι προσπάθειες των Σαρακατσαναίων για απόκτηση μόνιμης γης και στέγης με την βοήθεια και συνδρομή της πολιτείας, ξεκινάει από τα πρώτα χρόνια της δημιουργίας νεώτερου Ελληνικού κράτους. Δημοσιεύσαμε, σε παλαιότερα φύλλα της εφημερίδας, επιστολές-διαμαρτυρίες των Σαρακατσαναίων της Φθιώτιδας από το 1835 περίπου, προς την Αντιβασιλεία του Όθωνα για αποκατάσταση των Σαρακατσαναίων της τότε ελεύθερης Ελλάδας.

Στο παρόν φύλλο αυτό αναδημοσιεύουμε στη σελίδα 5 άρθρο σχετικό άρθρο από την εφημερίδα "Πατρίς", 6 Ιουνίου 1930 που μας έστειλε ο φίλος Αθανάσιος Στρατής και τον ευχαριστούμε. Παραθέτουμε επιπρόσθετα το κύριο άρθρο της εφημερίδας "Νέα ημέρα της Τεργέστης" φύλλο 71, 17 Σεπτεμβρίου 1912 με τίτλο

«Οι Σαρακατσαναίοι ζητούν στέγη» που υπογράφει ο Ακαδημαϊκός Σπύρος Μελάς ο οποίος ήταν αρχισυντάκτης της παραπάνω εφημερίδας. Η εφημερίδα "Νέα ημέρα της Τεργέστης" είναι συνέχεια της ιστορικής εφημερίδας "Ημέρα" που εκδιδόταν στην Τεργέστη από τα μέσα του 19ου αιώνα. Το κείμενο αναφέρεται στο 3ο Αγροοκτηνοτροφικό συνέδριο που οργανώθηκε στο Βόλο αρχές Σεπτεμβρίου 1912. Σημειώστε ότι δεν είχε απελευθερωθεί ακόμα η Θεσσαλονίκη, η Ήπειρος, η Μακεδονία κ.λπ.

Ο αγώνας των Σαρακατσαναίων για αποκατάσταση ποτέ δεν ευοδώθηκε, ώσπου οι ίδιοι, παρακινημένοι ο ένας από τον άλλον, «κρέμασαν» σταδιακά τις κλίτσες τους από τη δεκαετία του 1950 και ενσωματώθηκαν πλήρως στην υπόλοιπη κοινωνία.

Καλό ταξίδι Γιώργο Δόση

Με βαθύτατη θλίψη αποχαιρετάμε έναν γνήσιο Ηπειρώτη, που άφησε ανεξίτηλο το αποτύπωμά του στα δρώμενα της Ηπειρώτικης αποδημίας. Το καθήκον με βαρύνει.

Το φορτίο βαρύ, αν προσμετρήσουμε το άδικο του καμού του φίλατου Ηπειρώτη Γιώργου Δόση, πρώην Γενικού Γραμματέα και Προέδρου της Πανεπειρωτικής Συνομοσπονδίας Ελλάδας, που στην πραγματικότητα σ' όλη τη ζωή, όλη του η δράση του κυριαρχούνταν από την Ήπειρο. Στην ουσία «έκλεισε μέσα στην ψυχή του την Ήπειρο», για να νιώσει κάθε είδους μεγαλείο!

Και τούτη τη στιγμή, του ξεπροβοδισμού, που η συγκίνηση μουγγώνει το στόμα - ανήμπορο να αρθρώσει συλλαβή - και η θλίψη μαυρίζει τη σκέψη, η εικόνα του μαχητή Ηπειρώτη Γιώργου Δόση παρατίθεται έντονη και ζωηρή, εναργής και δυνατή, πάντα διεκδικητική και πάντα υπηρετούσα την Ηπειρώτικη αποδημία. «Με λογισμό και με όνειρο».

«Το Διοικητικό Συμβούλιο της ΠΣΕ, τον αποχαιρέτα ως σπουδαίο Ηπειρώτη, πολύτιμο εργάτη της Ηπειρώτικης αποδημίας, αληθινό συναγωνιστή στο μεγάλο αγώνα των αποδήμων για τη διατήρηση, διάδοση και μεταλαμπάδευση στη νέα γενιά των ιδανικών, που εμπεριέχει ο Ηπειρώτικος πολιτισμός».

Στην εργατικότητα του πιστώνεται η εκδήλωση της Πανεπειρωτικής στο Ηρώδειο, για πρώτη φορά στα 85 χρόνια από την ίδρυσή της, και η τεράστια επιτυχία του διήμερου

ΑΠΟ ΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ ΤΟΥ ΒΟΛΟΥ

ΟΙ ΣΑΡΑΚΑΤΣΑΝΑΙΟΙ ΖΗΤΟΥΝ ΣΤΕΓΗΝ

(ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ ΣΥΝΕΔΡΟΥ)

Εἰς τὸ ἀκροατήριον τοῦ συνεδρίου ἐβλέπαμεν διαστὰς ἡμέρας ἀνελλιπῶς δάση ἀπὸ ἀγκλίτσες, κάτω ἀπὸ τῆς ἀγκλίτσες μαῦρα στραβά σκουφάκια, τέλος κάτω ἀπὸ τὰ σκουφάκια μορφὰς πρωτογόνους καὶ ἡρωϊκὰς. Ἦσαν οἱ Σαρακατσαναῖοι, ἀντιπρόσωποι μιᾶς σχεδὸν ἰδιαιτέρας φυλῆς ποιμένων, ἡ ὁποία εἰς τὴν Ἑλλάδα εἶνε κράτος ἐν κράτει, ζῆ ἐντελῶς ὑπὸ ἰδιαιτέρας ἠθικᾶς καὶ οἰκονομικᾶς συνθήκας, κυβερνᾶται ἀπὸ νόμους ἀγνώστους εἰς ἡμᾶς τοὺς ἄλλους, ἐχθρεύεται τὸ ἰδικόν μας κράτος, περιφρονεῖ βαθύτατα τὴν ἰδικὴν μας κοινωνίαν, τὸν τρόπον τῆς ζωῆς μας, τὰ ἦθη καὶ τὸν χαρακτῆρά μας καὶ εἶνε προσκεκολλημένη μὲ πάθος εἰς τὰς παραδόσεις τῆς, κατὰ περισσώτερον ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους Δωριεῖς. Μάλιστα. Ἐὰν ὁ Θεόκριτος ἐβγαίνει αὐτὴν τὴν στιγμὴν ἀπὸ τὸν τάφον του, δὲν θὰ ἦτο διόλου ἠναγκασμένος νὰ πνιγῆ ἀπὸ τὴν βενζίνη των αὐτοκινήτων. Θὰ μπορούσε, καταφεύγων εἰς τὰς καλύβας τῶν Σαρακατσαναίων, νὰ ἐπανεύρη μετὰ τόσους αἰῶνας ἄθικτον τὸ περιβάλλον, τὸ ὅποιον τόσον ἠγάπησεν. Οἰάνθρωποι αὐτοὶ, πραγματικῶς, εἶνε φαινόμενοι. Ἄγνοι, ἀρχέγονοι, πατριαρχικοὶ, στενοκέφαλοι καὶ φοβερὰ ὑπερήφανοι, οὐδέποτε γνωρίζαντες ποταπότητα, δόλον ἢ πονηρίαν, μ' ἕνα τεῖχος κυκλώπειον ἐχώρισαν τὸν κόσμον εἰς δύο: Ἐἰς τοὺς Φράγκους καὶ εἰς τοὺς Ἕλληνας. Αὐτοὶ εἶνε οἱ Ἕλληνας, οἱ ἄλλοι ἡμεῖς εἶμεθα οἱ Φράγκοι. Οὐδέποτε οἱ Σαρακατσαναῖοι, οἱ ὁποῖοι σημειωτέον εἶνε διαχτυτικοὶ μεταξὺ των καὶ ἀνοικτόκαρδοι, ὅπως ὅλοι βεβαίως οἱ ἄλλοι καὶ ἀπονήρευτοι ἄνθρωποι, χαρίζουν τὴν φιλίαν των εἰς ἕνα ἀπὸ μᾶς τοὺς κατοίκους τῶν πόλεων, χωρὶς νὰ προσηγήθῃ ἐπίμονος καὶ μακρὰ δοκιμασία. Τόσον μᾶς ὑποτιεῦνται καὶ δὲν ἔχουν ἄδικον. Τὰ ἑλληνικὰ δικαστήρια, οἱ δικηγόροι, οἱ ψευδομαρτυρες, τοὺς ἔχουν κάψει κυριολεκτικῶς τὴν κάπαν, δάσας ἐπρόκειτο νὰ λύσουν καμμίαν χρηματικὴν διαφοράν πρὸς ἀνθρώπους τῶν πόλεων. Μᾶς θεωροῦν, λοιπὸν, ψεῦτες, ἀνηθικούς, καταγεγραμένους καὶ τὰ δικαστήρια ὡς τὴν αἰσχροτέραν τῶν ἐφευρέσεων, ἀνταξίαν ἀνθρώπων χωρὶς καμμίαν ἐντροπήν καὶ καμμίαν συνείδησιν. Οἱ ἄλλοι αὐτοὶ κτηνοτρόφοι δὲν ἔχουν ἀνάγκην δικαστηρίων. Εἶνε εἰλικρινεῖς εἰς τὰς ἐργασίας των. Ζοῦν καὶ αὐτοὶ ὅπως τὰ πρόβάτα των. Κατὰ κοπάδια. Κάθε κοπάδι ἀποτελεῖ καὶ ἀπὸ ἕνα πρωτογενῆ συνεταιρισμὸν πωλήσεως καὶ καταναλώσεως. Ὁ τσέλιγκας, ὁ ὁποῖος ἔχει ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν ποιμένων ποῦ τὸν ἀκολουθοῦν, φθάνουσαν καὶ μέχρι τοῦ δικαίωματος νὰ ξυλοκοπῇ τοὺς περιπεσόντας εἰς βαρὺ παράπτωμα, θὰ συγκεντρώσῃ ὅλην τὴν παραγωγήν, τὸ τυρὶ, τὸ μαλλί, τὸ γάλα, τὸ κρέας καὶ μόλις πάρη ἀπὸ τὸν ἔμπορον τὸ χεῖμα, θὰ δώσῃ στὸν κάθε ποιμένα ἐκαεῖνον ποῦ τοῦ ἀνήκει. Ἀλλὰ συγχρόνως εἶνε ὑποχρεωμένος ν' ἀγοράσῃ χονδρικῶς διὰ τὴν ἀνάγκην τοῦ ἀποδοῦν οἱ ποιμένες, νὰ τὸ διανέμῃ, νὰ τοὺς χρεώσῃ καὶ νὰ κρατῇ τὸ χρέος εἰς τὸ τέλος τοῦ ἔτους. Εἰς ὅλας αὐτὰς τὰς πολυπλόκους δοσοληψίας τὸ ἀξιοσημειωτέον εἶνε, ὅτι οὐδέποτε γίνονται λάθη. Καὶ αὐτὸ τὸ θαῦμα ὀφείλεται ἀσφαλῶς εἰς τὴν μυθώδη ἀληθῶς ὑγείαν τῆς μνήμης αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων, διότι—καὶ τοῦτο εἶνε θαυμασιὸν ἐπίσης— εἰς τοὺς λογαριασμοὺς των σπανίως μεταχειρίζονται χαρτὶ καὶ πένα ἢ μολύβι. Κάποιος εἶπεν, ὅτι ἐνθ' οἱ ἄνθρωποι εὐθῆκαν τὴν λογιστικὴν διὰ τὴν προσπαθειὴν τοὺς τιμίους ἀνθρώπους ἀπὸ τὰς ἀρπακτικὰς διαθέσεις τῶν δολίων, ἐν τούτοις σήμερον χρησιμεύει ἐντελῶς διὰ τὸ ἀντίθετον.

Ἡ λογιστικὴ αὐτὴν τὴν στιγμὴν εἶνε φοβερώτατον ἔπλον εἰς χεῖρας τῶν καταγεγραμμένων διὰ νὰ ληστεύουν ἀσφαλέστερα τοὺς τιμίους ἀνθρώπους. Ἰδὸν διατὶ δὲν ἀσθάνονται τὴν ἀνάγκην τῆς οἱ Σαρακατσαναῖοι. Ἐὰν κατὰ τὰς δοσοληψίας των συμβῆ λάθος, ὁ τσέλιγκας δικάζει προχειρῶς τὴν διαφοράν, δταν πρόκειται περὶ τῶν ποιμένων του. Εἰς τὰ δικαστήρια καταφεύγουν μόνον δταν ἔχουν νὰ κάμουν μὲ μᾶς τοὺς ἄλλους, τοὺς Φιλισταίους.

Δι' ὅλους αὐτοὺς τοὺς λόγους καὶ ἄλλους ἀκόμη, τοὺς ὁποίους δεδαίως θὰ μᾶς ἀναπτύξῃ ὁ φίλατος κ. Σ. Γρανίτσας εἰς τὴν μελέτην, τὴν ὅποian, καθὼς ἀνήγγειλεν, ἐτοιμάζει διὰ τοὺς Σαρακατσαναίους «ἀπὸ κοινωνικῆς καὶ οἰκονομικῆς ἀπόψεως», ὁ τσέλιγκας εἶνε ἀπαραίτητος. Ἐπίσης εἶνε ἡ ἐνσάρκωσις τῆς ἀνάγκης τῶν ἀρχέγονων ἀνθρώπων νὰ αἰσθάνωνται ὅτι ἔχουν κάποιον ἐπάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι των. Οἱ Σαρακατσαναῖοι δὲν ἔχουν κατοικίαν. Εἶνε ἄστεγοι. Ὅλα τὰ θρονὰ τῆς Ἐδρυτανίας, τῆς Θεσσαλίας καὶ τῆς Φθιώτιδος, εἶνε δικὰ των τὸ καλοκαίρι. Στῆνουν τὰς καλύβας των κάτω ἀπὸ τὰ ἔλατα, ἢ φλογέρα των ξυπνὰ τὴν ἡχῶ, τὰ κορτσια βοσκοῦν τὰ πρόβατα, ὑφαίνουν ἢ γνέθουν καὶ δταν πάρη νὰ φρεῖσῃ τὸ πρῶτον φθινοπωρινὸν ἀεράκι, ὁ τσέλιγκας θὰ διατάξῃ τὴν κάθοδον εἰς τὸν κάμπον. Κάποτε μίαν οἰκογένειαν φεύγει ἀπὸ τὸ βουνὸ μὲ τέσσαρα μέλη καὶ φθάνει στὸ χειμαδιὸ μὲ πέντε. Διότι καθ' ὁδὸν ἡ ώραία βλάχα, κάτω ἀπὸ ἕνα δένδρον, ἢ πίσω ἀπὸ μίαν τούφαν βᾶσαν αὐξάνει κατὰ τὴν πληθυσμὸν των κατοικίαν τῆς σφαίρας ἐν μέσῳ τῶν ἀθῶων προβάτων, τὰ ὁποῖα παρακολουθοῦν τὴν Βιβλικὴν σκηνήν. Εἰς τὰ χειμαδιά, εἰς τὰ λιβάδια, οἱ Σαρακατσαναῖοι κατασκευάζουν προχειροὺς συνοικισμούς. Φροντίζουν νὰ εἶνε πάντοτε κοντὰ εἰς κανένα χωριὸν, διὰ νὰ μποροῦν νὰ προμηθεύωνται τροφίμα, νὰ ἐκκλησιάζωνται καὶ νὰ στέλνουν τὰ παιδιά των εἰς τὸ σχολεῖον, τὸ μόνον ἴδρυμα τῆς Πολιτείας, τὸ ὁποῖον τιμοῦν καὶ σέβονται. Τόσον, μάλιστα, ὥστε, δταν ἀκόμη ἀνεβαίνουν εἰς τὸ βουνὸ θὰ φροντίσουν νὰ μὴ διακοποῦν τὰ μαθήματα τῶν παιδιῶν των. Ὁ κάθε τσέλιγκας παίρνει καὶ ἀπὸ ἕνα δάσκαλον καὶ τὸν πληρώνει ἀπὸ τὰ πρόβατα τῶν ποιμένων του. Ὅταν μὴ ἔσῃ καλοκαίρι, συνήθως μετὰ τὴν ἔορτὴν τοῦ ἁγ. Γεωργίου, οἱ Σαρακατσαναῖοι ἀφίνουν τὰ χειμαδιά ν' ἀναρριχηθοῦν καὶ πάλιν εἰς τὰς κορυφάς. Πολλὸν πρὶν τὰ πρόβατα νοσταλγοῦν τὰ κρεμάμενα νερὰ τῶν πηγῶν καὶ κυττάζουν διαρκῶς κατὰ τὰ βουνά. Αὐτὸς εἶνε ἄχρηστὴν εἰκόνα. ὁ βίος τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι ζητοῦν σήμερον ἀποκατάστασιν. Ζητοῦν νὰ τοὺς δοθῇ ἡ γῆ, διὰ νὰ κάμουν χωριά κάτω εἰς τὰς ρίζας τῶν ὄρεων καὶ προβάλλουν ὡς τίτλους τὴν μεγάλην πλουτοπαραγωγικὴν σημασίαν τοῦ ἐπαγγέλματός των, ὅτι ἐπίσης εἶνε οἱ περισσώτερον Ἕλληνας ἀπὸ ὅλους τοὺς Ἕλληνας, ὅτι ἔδωσαν ἠρωας εἰς τὴν ἐπανάστασιν καὶ τὰ ὠραιότερα τραγούδια εἰς τὴν δημοτικὴν ἀνθολογίαν τοῦ ἔθνους, ἄσματα, τὰ ὁποῖα δὲν ἔσθυσαν εἰς τὰ χεῖλη των ἀκόμη. Τέλος, ἰδὸν τὸ ἰσχυρότερον ἐπιχειρηματῶν: Πληρώνουν. Εἶνε ὑπερήφανοι. Δὲν ζητοῦν τίποτε δωρεάν. Θέλουν ὅσα πληρώνουν δι' ἐνοίκια λιβαδίων νὰ χρησιμεύσουν ὡς χρεωλυτικὰ δόσεις διὰ τὴν ἐξαγορὰν τῆς. Τὸ Συνέδριον ἤκουσε συμπαιθέστατα τοὺς ῥητορὰς των, καὶ δὲν ἀμφιβάλω διὰ τὸ ἴδιον θὰ κάμῃ καὶ ἡ Πολιτεία. Πρόκειται περὶ τῆς ἀποκαταστάσεως δέκα χιλιάδων κτηνοτρόφων, παρακαλῶ.

Σ. ΜΕΛΑΣ

αφιερώματος στη Λαογραφία που πραγματοποιήθηκε στο Ζάππειο Μέγαρο, οι ημερίδες για τους Υδρογονάνθρακες, για το Διατροφικό, για την Βόρειο Ήπειρο, και για την μεγάλη Ηπειρώτικη αποδημία.

Κεφάλαιο αληθινό για την αποδημία, για την Ήπειρο. Καταξιωμένος στον επαγγελματικό του χώρο και αναγνωρισμένος και αγαπητός από την Αποδημία.

Τούτη τη στιγμή, την ανεπανάληπτη, παραβιάζοντας κάθε αρχή και κάθε τυπικότητα επιθυμώ με την Ηπειρώτικη λαλιά να τραγουδήσω το αγαπημένο σου τραγούδι της γενέτειρας «Το Πάπιγκο»

«Για συναχτήτε να σας πω, κι όλοι να ακουρμαστήτε κι όσο καιρό, παιδιά μ', κι αν ζήσετε όλο να μολογήτε».

Όμως αντιλαλεί το παράπονο: «Και συ, Γιώργο μ', δε φάνηκες να 'ρθεις προς το λημέρι».

Καλό ταξίδι, πρόεδρε, Γιώργο Δόση, ΑΛΗΘΙΝΕ, ΑΝΥΠΟΚΡΙΤΕ ΚΑΙ ΑΤΟΦΙΕ Ηπειρώτη

Θέλω να πω τόσα πολλά μα οι λέξεις δεν φτάνουν... Χιλιάδες σκέψεις και εικόνες περνούν στιγμιαία από μπροστά μου και συνειδητοποιώ το οξέμωρο ...

Εγώ ως Α' Αντιπρόεδρος της ΠΣΕ εκφώνησα τον επικήδειο για σένα Πρόεδρε, τον επικήδειο για εσένα, τον άνθρωπο που με μύπησε στα μονοπάτια της Ηπειρώτικης Αποδημίας, τον άνθρωπο που με σύστησε και εγγυήθηκε για μένα στην Πανεπειρωτική...

Νιώθω την ανάγκη για άλλη μια φορά να σε ευχαριστή-

σω, να σου ζητήσω συγγνώμη αν σε στεναχώρησα ή σε απογοήτευσα και να σου υποσχεθώ πως θα συνεχίσω έχοντας πάντα στο μυαλό και στην καρδιά μου τις συμβουλές σου εκείνο το απόγευμα, πριν από χρόνια στο στάδιο...

Εκείνο το απόγευμα μου είπες δυο φράσεις που με συνοδεύουν και θα με συνοδεύουν πάντα:

1. Ποτέ μην ανέχεσαι να σου λέει «όχι» κάποιος που δεν έχει την αρμοδιότητα να σου πει «ναι»..... και

2. Αν υπάρχει μια πίστη που κινεί βουνά, είναι η πίστη στις δικές μας δυνάμεις...

Η συνέχεια γνωστή ...

Ξέρω πως και από εκεί ψηλά θα συνεχίσεις να μας προσέχεις και θα βρεις σίγουρα τον τρόπο να μας δείχνεις το δρόμο, όπως έκανες πάντα.

Ταπεινά ΣΕ ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ για άλλη μια φορά.

Καλό ταξίδι, πρόεδρε, Γιώργο Δόση, ΑΛΗΘΙΝΕ, ΑΝΥΠΟΚΡΙΤΕ ΚΑΙ ΑΤΟΦΙΕ Ηπειρώτη

Θα ζεις για πάντα στην καρδιά μας.

ΜΙΚΡΟΒΙΟΛΟΓΙΚΟ ΙΑΤΡΕΙΟ
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΡΗ ΤΣΟΥΜΑΝΗ
Ιατροῦ Μικροβιολόγου - Βιοπαθολόγου

ΟΠΛΑΡΧΗΡΓΟΥ ΠΟΥΤΕΤΣΗ 6, ΙΣΟΓΕΙΟ, ΙΩΑΝΝΙΝΑ
Τ. 26510 78911 | Κ. 6981 446 689
E. g. tsoumanis80@gmail.com

Συμβεβλημένος με τον Ε.Ο.Π.Υ.Υ. και όλα τα ταμεία

Αιμοηπιές κατ' οίκον κατόπι ραντεβού

